

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ»

на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування»

*Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело*

_____ Ольга ФРОЛОВА
(підпис)

Виконала: здобувачка вищої освіти,
групи ПУАД-41
Ольга ФРОЛОВА

Керівник: д.н. з держ. управ., професор
Ірина АНТИПЕНКО

Рецензент: к.е.н., доцент
Людмила ПАРІЙ

Київ, 2024

**ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Навчально-науковий інститут захисту інформації**

Кафедра публічного управління та адміністрування
Ступінь вищої освіти «Бакалавр»
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Світлана ПЕТЬКУН
«26» жовтня 2023 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

Фролової Ольги Євгенівни

- Тема роботи «**Правове забезпечення органів публічної влади**»; керівник кваліфікаційної роботи – Антипенко Ірина Вікторівна, : д.н. з держ. управ., професор, затверджені наказом Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій від «27» лютого 2024 р. № 36.
- Термін подання кваліфікаційної роботи – «31» травня 2024 р.
- Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: спеціальна теоретична і методична наукова література; наукові публікації (статті, монографії, дисертаційні дослідження) провідних вітчизняних та закордонних дослідників за темою кваліфікаційної роботи; результати науково-дослідної роботи кафедри публічного управління та адміністрування «Теоретико-прикладні аспекти розвитку цифрової держави в Україні»; нормативно-правові документи.
- Перелік ілюстративного матеріалу: *презентація*.
- Дата видачі завдання: «07» листопада 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Структура роботи, вступ	20.11.2023 – 24.11.2023	Виконано
2.	Розділ 1	27.11.2023 – 29.12.2023	Виконано
3.	Розділ 2	04.01.2024 – 31.01.2024	Виконано
4.	Розділ 3	01.02.2024 – 14.03.2024	Виконано
5.	Висновки, додатки	18.03.2024 – 25.04.2024	Виконано
6.	Презентація	01.05.2024 – 20.05.2024	Виконано

Здобувачка вищої освіти

_____ Ольга ФРОЛОВА

Керівник

кваліфікаційної роботи

_____ Ірина АНТИПЕНКО

Анотація. У бакалаврській роботі здійснюється комплексне дослідження правового становища органів публічної влади як суб'єктів застосування норм права. Розроблено практичні рекомендації щодо оптимізації системи органів публічної влади в Україні. Кваліфікаційна бакалаврська робота присвячена вивченню та аналізу правового забезпечення органів публічної влади в Україні. Робота розглядає конституційні та законодавчі аспекти діяльності цих органів, їх функції та повноваження. Особлива увага приділяється питанням взаємодії органів влади та гармонізації їхньої діяльності з міжнародними стандартами. Дослідження також включає аналіз правового контролю за діяльністю органів публічної влади та можливості їхньої відповідальності.

Ключові слова: публічна влада, система органів публічної влади, Кабінет Міністрів України, центральні органи публічної влади, місцеві державні адміністрації, воєнний стан.

Annotation. In the diploma thesis for a bachelor's degree is performed comprehensive research of the legal status of executive bodies as subjects of application of legal norms. Developed practical recommendations for optimizing the system of executive bodies in Ukraine. This bachelor's qualification paper is dedicated to the study and analysis of the legal framework governing public authorities in Ukraine. The paper examines constitutional and legislative aspects of the activities of these bodies, their functions, and powers. Special attention is given to issues of interaction between government bodies and harmonization of their activities with international standards. The research also includes an analysis of legal control over the activities of public authorities and the possibilities of their accountability.

Keywords: executive power, system of executive bodies, Cabinet of Ministers of Ukraine, central executive bodies, local state administrations, martial law.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ДОКТРИНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	7
1.1. Публічна влада в Україні: сутність, поняття та ознаки	7
1.2. Загальна характеристика системи органів публічної влади в Україні та правового регулювання її діяльності	11
1.3. Правозастосовна функція як основа функціонування органів публічної влади в Україні: дефініція, відмінність від інших напрямів впливу на суспільні відносини	15
Висновки до Розділу 1	19
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВИЙ СТАТУС КАБІNETУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ТА ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ КРІЗЬ ПРИЗМУ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА	21
2.1. Адміністративно-правова основа діяльності та повноваження Уряду України	21
2.2. Організація, повноваження та порядок функціонування центральних органів публічної влади в Україні	29
2.3. Правове становище та повноваження місцевих органів публічної влади на території української держави	35
Висновки до Розділу 2	43
РОЗДІЛ 3. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	45
3.1. Сучасні проблеми оптимізації системи центральних органів публічної влади та шляхи їх вирішення	45
3.2. Особливості функціонування окремих органів публічної влади в умовах правового режиму воєнного стану в Україні	51
Висновки до Розділу 3	57
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65

ВСТУП

Феномен публічної влади зводиться до того, що саме під час її провадження держава в особі органів публічної влади неначе «втілює» та інтегрує нормативно-правові акти у соціальну реальність. Таким чином, фактично публічна влада через свої органи безпосередньо керує державними справами, виконує прийняті Українським Парламентом – Верховною Радою України, законодавчі акти. В умовах глобалізації органи публічної влади мають адаптуватися до нових міжнародних стандартів та норм, забезпечуючи відповідність національного законодавства міжнародним вимогам. Зростання впливу технологій на всі сфери життя вимагає вдосконалення правового регулювання діяльності державних органів у цифровому середовищі, забезпечуючи конфіденційність та захист особистої інформації. Сучасні політичні процеси свідчать про необхідність вдосконалення правового механізму регулювання політичної діяльності та забезпечення демократичних принципів влади.

20 травня 2019 року, отримавши у спадок не сповна реформовану та дієву систему органів публічної влади, на посаду вступив шостий Президент України – В. О. Зеленський. Відповідно до Стратегії реформування державного управління України до 2021 року [32], станом на сьогодні, держава повинна була мати, серед іншого, й ефективну та підконтрольну громадянському суспільству систему органів публічної влади. На думку С. В. Сороки, амбітні плани тодішньої панівної верхівки на перетворення системи органів публічної влади не було реалізовано через внутрішні міжусобиці – суперництво за контроль над ресурсами та повноваження в межах існуючої системи [67].

У наслідку, фундаментальні проблеми української системи органів публічної влади – раціональність організаційної структури органів, конфлікт щодо повноважень між окремими органами, недієвість адміністрування кадровими ресурсами, відсутність стратегічного планування, переобтяженість робочих процесів бюрократичними процедурами та ін., залишились невирішеними. Відтак **актуальність теми бакалаврського дослідження** обумовлюється необхідністю

пошуку шляхів вирішення вищевказаних проблем роботи органів публічної влади, який є можливим лише в процесі подальшого дослідження їх правового становища як суб'єктів застосування норм права – як наодинці, так й у системі. Поряд із цим в Україні, починаючи із 24 лютого 2022 року, запроваджено правовий режим воєнного стану [18], який докорінно змінює парадигму правового статусу багатьох органів публічної влади, що також вимагає додаткового наукового аналізу. У свою чергу, це робить дане дослідження доцільним для науки адміністративного процесуального права в цілому.

Зазначимо, що до окремих аспектів проблеми дослідження юридичного становища органів публічної влади зверталися: О. С. Дніпров [48], В. П. Єрмолін [49], В. Б. Авер'янов [41], В. С. Гошовський [46], Н. Р. Нижник [47], І. Б. Коліушко [52], В. І. Нехай [55], С. В. Осауленко [56], Ю. С. Кіцул [51] та ін. Однак **ступінь розробки проблеми** правового статусу органів публічної влади як суб'єктів застосування норм права характеризується нами як неповний – вирішення цього питання стало предметом дослідження чималої кількості науковців, проте через динамічність змін галузевого законодавства та державно-політичних пріоритетів дане питання залишається відкритим.

Метою бакалаврської роботи є комплексне дослідження правового становища органів публічної влади як суб'єктів застосування норм права та окреслення шляхів оптимізації їх системи в Україні.

Мета обґрунтовує постановку наступних **завдань бакалаврського дослідження:**

- дослідити сутність, поняття й визначальні риси публічної влади в Україні;
- здійснити загальну характеристику української системи органів публічної влади та правового регулювання її діяльності;
- проаналізувати правозастосовну функцію органів публічної влади та порівняти її із іншими напрямками впливу таких органів на суспільні відносини;
- розглянути адміністративно-правову основу діяльності та повноваження Уряду України;

- визначити організацію, повноваження та порядок функціонування центральних органів публічної влади в Україні;
- з’ясувати зміст правового становища та повноваження органів публічної влади на місцях;
- окреслити сучасні проблеми оптимізації системи центральних органів публічної влади та шляхи їх вирішення;
- розглянути особливості функціонування окремих органів публічної влади в умовах правового режиму воєнного стану в Україні.

Об’єкт бакалаврського дослідження – суспільні відносини, що виникають у процесі діяльності органів публічної влади в Україні.

Предметом бакалаврського дослідження є: сутність, поняття й ознаки публічної влади; система й функції органів публічної влади; правовий статус Уряду України та інших органів публічної влади; проблеми оптимізації системи центральних органів публічної влади та шляхи їх вирішення; особливості функціонування окремих органів публічної влади в умовах правового режиму воєнного стану.

Методологічна база бакалаврського дослідження є комплексною та складається із наступних філософських, загальнонаукових й спеціальних методів пізнання явищ: діалектичний метод, що передбачає використання загальних засад об’єктивності й всебічності (в усіх розділах дослідження); також проблематика дослідження визначила часте застосування системного підходу (особливо у підрозділах 1.2., 1.3. дослідження); методи дедукції та індукції, функціональний метод, методи аналізу й синтезу, формально-логічний метод (в усіх розділах дослідження); спеціально-наукові методи – формально-правовий (в усіх розділах дослідження), порівняльно-правовий (підрозділ 1.3. дослідження) тощо.

Практична цінність бакалаврського дослідження визначається тим, що положення викладені у ньому можна використовувати у науковій, викладацькій, правотворчій та право реалізаційній діяльності.

Бакалаврське дослідження має наступну **структуру**: вступ, три розділи, які сумарно містять вісім підрозділів, висновки і список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ДОКТРИНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

1.1. Публічна влада в Україні: сутність, поняття та ознаки

Публічна влада – ключовий елемент організації суспільства, визначається важливою роллю в забезпеченні функцій держави та взаємодії з громадянами. У контексті України, визначити сутність, поняття та ознаки публічної влади важливо для розуміння принципів демократії та правової держави.

Основний закон української держави визначає, що державна влада у країні реалізується на основі диференціації останньої на виконавчу, судову й законодавчу – ст. 9 Конституції України [4]. Варто вказати, що «розгалуження» влади на вищевказані гілки покликане унеможливити одноосібне привласнення влади у державі, а також забезпечити баланс гілок влади через систему противаг та стримувань. За своєю юридичною природою публічна влада є відмінною від судової та законодавчої влади, адже має інший зміст – функціонує з метою виконання законів й провадження оперативного управління суспільно-державними справами.

Конституція України не містить легального визначення публічної влади. Однак у правовій науці існує безліч дефініцій даного терміну. На наш погляд можна виділити наступні наукові погляди щодо розуміння поняття «публічна влада»:

- на думку Д. О. Артемчука, публічна влада – можливість держави через застосування своїми органами нормативно-правових актів диктувати власну волю об'єктам адміністрування в економічній, політичній, соціальній, культурній галузях [58, с. 54];

- на думку В. П. Єрмоліна, публічна влада – сфера публічної влади, зміст якої вкладає діяльність державних органів, із ціллю провадження управління як планомірного впливу на різні галузі соціального життя, через здійснення ними владних повноважень [49, с. 40];

– на думку В. С. Папуши, публічна влада – одна із гілок влади у державі, основною функцією якої є реалізація актів законодавства шляхом забезпечення їх виконання із ціллю впливу на суспільство та державу в цілому [61];

– на думку Є. В. Мальцевої, публічна влада – напрям діяльності держави, що одночасно визначається як управління державою та комплекс органів, які здійснюють повноваження відповідно до сутності такої діяльності [60, с. 86];

– на думку Ю. Н. Старілова, публічна влада – діяльність із управління країною та суспільством, що контролюється іншими владними гілками, й полягає у провадженні органами держави законодавчо визначених функцій в межах їх компетенції [57, с. 89];

– на думку Ю. О. Фрицького, публічна влада – спектр повноважень з управління справами держави, який складається із правомочностей адміністративної нормотворчості, адміністративного контролю та зовнішньополітичного представництва [63, с. 72].

Опісля аналізу існуючих наукових підходів до визначення публічної влади, вважаємо за потрібне виділити її ключові ознаки. Відтак основними рисами публічної влади є такі:

– вона є однією із трьох гілок соціальної влади в державі – автономною, однак такою, що провадиться у вузькому взаємозв'язку із судовою, законодавчою владою та вторинною по відношенню до останньої [45];

– її пріоритетне завдання – виконання законодавчих актів;

– вона носить адміністративний (управлінський) характер та має державно-правову природу – може здійснювати вплив на суспільні відносини та їх учасників, підпорядковувати останніх шляхом реалізації своїх владних повноважень;

– на неї покладається основний спектр державних функцій;

– також вона носить примусовий (може автономно застосовувати юридичний примус і переконання) та організуючий (налагоджує соціальні зв'язки) характер [50];

- вона має особливий склад учасників – публічна влада представлена ієрархічною системою органів публічної влади, що репрезентують державу, адже уповноважені діяти від її імені [44, с. 24];
- вона діє на засадах єдності, універсальності та безперервності – постійно проводиться на всій території України та в усіх галузях суспільної життєдіяльності – економічній, політичній, соціальній, культурній тощо;
- вона не ототожнюється із виконавчою діяльністю, адже такого роду діяльність – лише форма реалізації публічної влади;
- вона є комплексним соціально-правовим явищем – публічна влада не лише «втілює в життя» законодавчі акти, а й конкретизує й деталізує їх зміст [59, с. 38];
- відповідно до ст. 93 Основного закону держави наділена правомочністю ініціювання провадження законотворчості [4].

За загальним правилом, сутністю кого-, чого-небудь вважається те головне, провідне у ньому, що обґрунтовується глибинними зв'язками та тенденціями розвитку, його суть, зміст [68]. На наш погляд, сутність публічної влади заключається у тому, що остання покликана здійснювати адміністративно-організаційну діяльність, націлену на виконання законодавчих актів, ухвалених парламентом та проводити контрольні повноваження, а також управляти державним майном, здійснювати антимонопольну й іншу діяльність. Відзначаємо, що реальне виконання законів не є домінуючою «місією» публічної влади – це швидше засіб, ніж ціль.

Отож, на нашу думку, найбільш змістовним та влучним визначенням публічної влади є наступне: публічна влада – одна із гілок влади у державі, основною функцією якої є реалізація актів законодавства шляхом забезпечення їх виконання із ціллю впливу на суспільство та державу в цілому. Основними рисами публічної влади є те, що: 1) вона є однією із трьох гілок соціальної влади в державі; 2) її пріоритетне завдання – виконання законодавчих актів; 3) вона носить адміністративний (управлінський), примусовий, організуючий, комплексний характер та має державно-правову природу; 4) на неї покладається основний спектр

державних функцій; 5) вона має особливий склад учасників – публічна влада представлена ієрархічною системою органів публічної влади; 6) вона діє на засадах єдності, універсальності та безперервності тощо. У свою чергу, сутністю публічної влади є реалізація, за допомогою управлінської діяльності, волі законодавчої влади.

Публічна влада – це система органів та установ, яка відповідає за вирішення та регулювання суспільних питань. Її сутність полягає в виконанні функцій держави, таких як законотворчість, виконавча та судова влада. Вона є інструментом для забезпечення порядку, справедливості та дотримання прав та свобод громадян. Вона є важливим аспектом функціонування будь-якої держави, у тому числі і в Україні. Вона відображає собою систему органів та установ, які здійснюють владні повноваження з метою управління суспільством та забезпечення його потреб. Українська публічна влада базується на конституційних принципах та законодавстві, і має декілька ключових ознак, які визначають її сутність.

По-перше, публічна влада в Україні є легітимною. Це означає, що вона має законну підставу, яка визнається конституцією та іншими нормативно-правовими актами. Легітимність є важливою складовою публічної влади, оскільки вона надає правову підтримку її діяльності та робить її прийнятними для громадян.

По-друге, публічна влада в Україні характеризується чітко визначеними повноваженнями. Це означає, що органи та установи мають чіткі визначені компетенції та функції, які регулюються законом. Це забезпечує прозорість та відповідальність у діяльності публічної влади перед громадянами.

По-третє, публічна влада в Україні несе відповідальність перед громадянами та законом за свої дії та рішення. Це означає, що вона повинна діяти в інтересах громадян та дотримуватися законів, а також бути готовою звітувати перед суспільством за свою діяльність.

Важливою ознакою публічної влади в Україні є також її гармонійна взаємодія з іншими гілками влади. Це означає, що законодавча, виконавча та судова влади повинні працювати разом для забезпечення стабільності та ефективності управління державою.

Загалом, публічна влада в Україні є важливим інструментом для забезпечення функціонування держави та захисту інтересів громадян. Її сутність визначається законністю, відповідальністю та гармонійною взаємодією з іншими гілками влади.

1.2. Загальна характеристика системи органів публічної влади в Україні та правового регулювання її діяльності

Щодня в Україні тривають пошуки прийняттого державно-правового механізму забезпечення публічних запитів суспільства. Одним із таких запитів вважається якісне перетворення системи органів публічної влади у країні, таким чином, аби вона відповідала моделі сервісно-орієнтованої держави. З ціллю подальшого з'ясування шляхів оптимізації даної сфери, вважаємо за необхідне насамперед визначити систему органів публічної влади та її складові.

Загальновідомою є інформація, відповідно до якої публічна влада у парадигмі поділу влади репрезентується органами публічної влади. Орган публічної влади – організація, елемент апарату держави, із власною внутрішньою будовою та кадровим штатом, адміністративно-територіальними межами діяльності, що формується у визначений законодавством спосіб, від імені держави та в рамках наданої останньою компетенції провадить державне управління в різних галузях життя соціуму: економічній, політичній, соціальній, культурній тощо. Рисами органу публічної влади є те, що: 1) він наділений владно-державними функціями та компетенцією – комплексом повноважень, зобов'язань та правомочностей; 2) порядок його формування та роботи, а також його будова, компетенція й адміністративно-територіальні межі діяльності чітко визначені Основним законом держави та іншими актами законодавчого характеру; 3) ціль його діяльності – провадження управління від імені держави в різних галузях соціального життя; 4) незалежно від рівня – вищий, центральний чи регіональний, він в обов'язковому порядку входить до єдиної системи органів публічної влади; 5) його функціонування наділене підзаконним, виконавчим та розпорядчим характером; 6) він є юридичною особою, яка фінансується із бюджету держави [44, с. 76].

У свою чергу, система органів публічної влади – комплекс взаємозалежних органів держави, які формують неподільну єдність під час здійснення публічної влади на території держави [44, с. 81]. Відтак правова категорія «система» щодо органів публічної влади вказує на сукупність таких органів, яку очолює вищий орган публічної влади, а також комплекс зв'язків та правовідносин між такими органами.

Конституційна модель системи органів публічної влади в Україні закладена Основним законом держави. Із аналізу правових положень Розділу VI Конституції України, випливає, що архітектура системи органів публічної влади в Україні є трирівневою та складається із:

1. Вищої ланки системи органів публічної влади – Кабінету Міністрів України (надалі – Уряд України). Відповідно до ст. 113 Основного закону держави та ст. 1 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» [10] Уряд України очолює систему органів публічної влади.

2. Центральної ланки системи органів публічної влади – центральних органів публічної влади. Згідно положень викладених у ст. ст. 1, 24 Закону України «Про центральні органи публічної влади» [16] під останніми варто розуміти міністерства й інші центральні органи публічної влади (бюро, комісії, інспекції, агентства, служби, центральні органи публічної влади із спеціальним статусом). За інформацією Урядового порталу станом на квітень 2022 року в Україні функціонує:

- 20 міністерств;
- 1 бюро;
- 5 комісій;
- 4 інспекції;
- 16 агентств;
- 24 служби;
- 8 центральних органів публічної влади із спеціальним статусом [65].

3. Місцевої (регіональної, локальної) ланки системи органів публічної влади – місцевих державних адміністрацій. Беручи до уваги зміст ч. ч. 1-2 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» [11] можна стверджувати, що останні є

складовими системи органів публічної влади й провадять управлінські та розпорядчі функції від імені держави в районах, областях, м. Києві та м. Севастополі. За даними Офіційного інтернет-представництва Глави держави станом на квітень 2022 року в Україні діє:

- 24 обласних державних адміністрацій
- 1 міська державна адміністрація – Київська місцева державна адміністрація;
- 112 районних державних адміністрацій [66].

Що стосується юридичної регламентації роботи системи органів публічної влади, то зазначаємо, що нормативно-правова база з питань правового регулювання діяльності системи органів публічної влади в Україні складається із:

1) міжнародно-правових актів, а саме: Міжнародного пакту про громадянські та політичні права [3], Європейської конвенції з прав людини [1], Загальної декларації прав людини [2] та ін.;

2) Конституції України [4];

3) Законів України, а саме: Законів України «Про центральні органи публічної влади» [16], «Про місцеві державні адміністрації» [11], «Про Кабінет Міністрів України» [10], «Про інформацію» [9], «Про звернення громадян» [8], «Про доступ до публічної інформації» [7], «Про адміністративні послуги» [5] та ін.;

4) підзаконних нормативно-правових актів, а саме: Регламенту Уряду України [29], Указу Президента України «Питання забезпечення органами публічної влади доступу до публічної інформації» [17], Постанови Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо подальшого забезпечення відкритості у діяльності органів публічної влади» [30], Розпорядження Кабінету Міністрів України «Деякі питання удосконалення комунікативної роботи органів публічної влади» [33] та ін.

Як підсумок зазначимо, що орган публічної влади – організація, елемент апарату держави, із власною внутрішньою будовою та кадровим штатом, адміністративно-територіальними межами діяльності, що формується у визначений законодавством спосіб, від імені держави та в рамках наданої

останньою компетенції провадить державне управління в різних галузях життя соціуму: економічній, політичній, соціальній, культурній тощо. Натомість система органів публічної влади – комплекс взаємозалежних органів держави, які формують неподільну єдність під час здійснення публічної влади на території держави.

Система органів публічної влади в Україні є трирівневою та складається із: 1) вищої ланки системи органів публічної влади – Уряду України; 2) центральної ланки системи органів публічної влади – центральних органів публічної влади – міністерств й інших центральних органів публічної влади (бюро, комісії, інспекції, агентства, служби, центральні органи публічної влади із спеціальним статусом); 3) місцевої (регіональної, локальної) ланки системи органів публічної влади – місцевих державних адміністрацій (обласних державних адміністрацій, міських державних адміністрацій, районних державних адміністрацій). Нормативно-правова база з питань правового регулювання роботи системи органів публічної влади в Україні складається із: міжнародно-правових актів, Конституції України, Законів України й підзаконних нормативно-правових актів.

Україна має розвинуту систему органів публічної влади, яка включає в себе законодавчу, виконавчу та судову гілки. Ця система базується на принципах конституційної демократії та правової держави. Поглянемо на загальну характеристику цієї системи та правового регулювання її діяльності. Законодавча влада в Україні реалізується Верховною Радою – парламентом країни. Вона має визначати та приймати закони, які регулюють всі сфери суспільства. Процес прийняття законів відбувається за участю обранців народу та підлягає публічному обговоренню.

Виконавча влада представлена Президентом, урядом та іншими центральними та місцевими органами влади. Президент є главою держави та відповідає за визначення зовнішньої та внутрішньої політики. Уряд забезпечує виконання законів та управління економікою країни. Судова влада в Україні є незалежною та розглядає справи за принципами справедливості. Судова система включає вищі та апеляційні суди, а також суди загальної юрисдикції на різних рівнях. Місцеве

самоврядування відіграє важливу роль у системі публічної влади. Місцеві ради та виконавчі органи приймають рішення на рівні областей, районів та громад. Діяльність органів публічної влади в Україні регулюється конституційними та законодавчими актами. Конституція України визначає основні принципи та структуру влади. Закони регулюють конкретні аспекти функціонування різних органів та гарантують права громадян.

Україна прагне гармонізувати свою систему публічної влади із міжнародними стандартами та нормами, зокрема, з обов'язками, взятими на себе в рамках європейської інтеграції. Загалом, система органів публічної влади в Україні є складною та має ретельно визначені функції. Правове регулювання забезпечує правову стабільність та забезпечує дотримання принципів демократії та правової держави.

1.3. Правозастосовна функція як основа функціонування органів публічної влади в Україні: дефініція, відмінність від інших напрямів впливу на суспільні відносини

У рамках виконання даного бакалаврського дослідження варто проаналізувати юридичну природу правозастосовної функції органів публічної влади й порівняти її з іншими напрямами впливу органів публічної влади на суспільні відносини. Як правило, функції органів публічної влади, а також їх зміст обґрунтовується власне сутністю публічної влади. З'ясування значення функцій органів публічної влади є неодмінною передумовою аналізу правового становища Уряду України та інших органів публічної влади.

Таким чином, під функціями органів публічної влади варто розуміти основні напрями функціонування та управлінського впливу органів публічної влади на суспільні відносини (об'єкти управління). Інакше кажучи, функції органів публічної влади наочно демонструють специфіку цієї владної гілки та по своїй правовій природі є функціями управлінського характеру [40, с. 258].

Насамперед варто відзначити, що ключовою функцією українських органів публічної влади є правозастосовна функція. Також її іменують функцією застосування норм права або виконавчою функцією. Правозастосовна функція органів публічної влади полягає у забезпеченні виконання законодавчих актів України.

Застосування норм права органами публічної влади – це засіб самоорганізації державного управління, що, в межах упорядкування тих чи інших соціальних відносин, є засобом впливу органів публічної влади на інших суб'єктів із ціллю забезпечення належної діяльності та поведінки останніх. Отож, фактично правозастосування є державно-юридичним методом втілення права у суспільне життя [62, с. 29].

Нам вдалося з'ясувати, що застосування норм права – це адміністративна діяльність органів держави, зокрема органів публічної влади, в тому числі їх службових осіб, що супроводжується прийняттям індивідуальних приписів, які одним учасникам правових відносин надають права, а іншим – встановлюють обов'язки вчинити ті чи інші дії, чи утриматись від їх вчинення. Характерними рисами правозастосування є наступні:

- правозастосування є попередньою умовою реалізації правових норм, як наслідок, його ціль – організувати соціальні відносини;
- правозастосування – це діяльність спеціальних уповноважених суб'єктів – органів держави, зокрема органів публічної влади;
- відносини правозастосування встановлюються прийняттям індивідуальних приписів;
- правозастосування здійснюється в межах, на підставах та у порядку, що чітко встановлюються національними законодавчими актами [54, с. 12].

Окрім правозастосовної функції органи публічної влади виконують й низку інших функцій, зокрема:

- правозахисну функцію, яка спрямована на охорону конституційних свобод й прав людини, забезпечення правопорядку та законності в економічній, соціальній та ін. галузях;

- економічно-соціальну функцію, яка спрямована на формування захисного механізму для громадян від потенційних та реальних економічних ризиків та їх наслідків, а також на створення сприятливого «бізнес-клімату» в країні;
- регулятивну функцію, яка спрямована на проведення обліку, планування, прогнозування, координації, керівництва та контролю в економічній, соціальній та ін. галузях;
- функцію нормотворення, яка спрямована на правових актів підзаконного характеру, в тому числі й індивідуальних приписів;
- юрисдикційну функцію, яка спрямована на використання по відношенню до тих чи інших суб'єктів державного примусу, в випадках передбачених діючим українським законодавством;
- сервісну функцію, яка спрямована на надання адміністративних послуг із ціллю формування рівних умов доступу до таких послуг для усіх юридичних й фізичних осіб, під час особистого звернення останніх за їх наданням [42].

Порівнюючи правозастосовну функцію органів публічної влади із іншими функціями, можна стверджувати, що саме правозастосовна функція органів публічної влади є основоположною, адже полягає у реалізації державної волі через організацію та забезпечення практичного виконання законодавчих актів України усіма суб'єктами права – вона фактично напряду пов'язана із функціями держави.

Правозахисна, економічно-соціальна, регулятивна, нормотворча, юрисдикційна, сервісна функції органів публічної влади є допоміжними, такими, що спрямовані на виконання правозастосовної функції. Під час розгляду співвідношення функцій органів публічної влади, окремо варто акцентувати увагу на тому, що останні перебувають у тісному взаємозв'язку і не здатні провадитись окремо одна від одної.

Отже, функції органів публічної влади – це основні напрями функціонування та управлінського впливу органів публічної влади на суспільні відносини (об'єкти управління). Основоположною функцією українських органів публічної влади є правозастосовна функція, яка полягає у забезпеченні виконання законодавчих актів України. Також функціями органів публічної влади в Україні є правозахисна,

економічно-соціальна, регулятивна, нормотворча, юрисдикційна та сервісна функції.

Саме правозастосовна функція органів публічної влади є ключовою, усі інші функції є допоміжними, такими, що спрямовані на виконання правозастосовної функції. Одночасно усі функції органів публічної влади перебувають у тісному взаємозв'язку і не здатні провадитись окремо одна від одної.

Правозастосовна функція органів публічної влади – це їхня здатність та обов'язок застосовувати та забезпечувати дотримання правових норм у суспільстві. Вона є ключовою для забезпечення правової державності та забезпечення реального захисту прав і свобод громадян. Правозастосовна функція органів публічної влади передбачає вжиття заходів для реалізації та захисту прав та свобод громадян у відповідності до законодавства. Це включає в себе прийняття та виконання рішень, а також забезпечення додержання закону у всіх сферах життя суспільства. Правозастосовна функція орієнтована на реалізацію прав та обов'язків через судові та адміністративні рішення. Водночас, правозахисна функція органів спрямована на захист прав та свобод громадян від будь-яких порушень, включаючи дії органів влади. Органи публічної влади, які реалізують правозастосовну функцію, застосовують вже існуючі правові норми. У той час як правотворча функція передбачає створення нових норм або внесення змін до існуючих. Дана функція реалізується через судові та адміністративні процедури для вирішення конфліктів та встановлення правопорядку. В той час як правоохоронна функція спрямована на забезпечення громадського порядку та безпеки, включаючи запобігання та розслідування правопорушень.

Висновки до Розділу 1

У Розділі 1 цього бакалаврського дослідження нами було досліджено сутність, поняття, визначальні риси публічної влади, здійснено загальну характеристику національної системи органів публічної влади та правового регулювання її діяльності, а також проаналізовано правозастосовну функцію органів публічної влади та порівняно її із іншими напрямками впливу таких органів на суспільні відносини. Це дозволяє зробити наступні висновки:

1. Публічна влада – одна із гілок влади у державі, основною функцією якої є реалізація актів законодавства шляхом забезпечення їх виконання із ціллю впливу на суспільство та державу в цілому. Сутністю публічної влади є реалізація, за допомогою управлінської діяльності, волі законодавчої влади.

2. Основними рисами публічної влади є те, що: 1) вона є однією із трьох гілок соціальної влади в державі; 2) її пріоритетне завдання – виконання законодавчих актів; 3) вона носить адміністративний (управлінський), примусовий, організуючий, комплексний характер та має державно-правову природу; 4) на неї покладається основний спектр державних функцій; 5) вона має особливий склад учасників – публічна влада представлена ієрархічною системою органів публічної влади; 6) вона діє на засадах єдності, універсальності та безперервності тощо.

3. Орган публічної влади – організація, елемент апарату держави, із власною внутрішньою будовою та кадровим штатом, адміністративно-територіальними межами діяльності, що формується у визначений законодавством спосіб, від імені держави та в рамках наданої останньою компетенції провадить державне управління в різних галузях життя соціуму: економічній, політичній, соціальній, культурній тощо. Натомість система органів публічної влади – комплекс взаємозалежних органів держави, які формують неподільну єдність під час здійснення публічної влади на території держави.

4. Національна система органів публічної влади є трирівневою та складається із: 1) вищої ланки системи органів публічної влади – Уряду України; 2) центральної ланки системи органів публічної влади – центральних органів публічної влади – міністерств й інших центральних органів публічної влади (бюро, комісії, інспекції, агентства, служби, центральні органи публічної влади із спеціальним статусом); 3) місцевої (регіональної, локальної) ланки системи органів публічної влади – місцевих державних адміністрацій (обласних державних адміністрацій, міських державних адміністрацій, районних державних адміністрацій).

5. Нормативно-правова база з питань правового регулювання роботи системи органів публічної влади в Україні складається із: міжнародно-правових

актів, Конституції України, Законів України й підзаконних нормативно-правових актів.

6. Основоположною функцією органів публічної влади в Україні є правозастосовна функція, яка полягає у забезпеченні виконання законодавчих актів України. Усі інші функції (правозахисна, економічно-соціальна, регулятивна, нормотворча, юрисдикційна, сервісна) є допоміжними.

7. Правозастосовна функція є необхідною для забезпечення стабільності та визначеності у суспільстві, де кожен громадянин може розраховувати на захист своїх прав та обов'язків перед органами публічної влади. Вона на захист прав і свобод особи від можливих порушень. Водночас, правозастосовна функція включає не лише захист, але й конкретне застосування законів, вирішення конфліктів та забезпечення порядку через їх реалізацію.

8. Регулятивна функція орієнтована на створення нових правил та норм для регулювання суспільства. У той час, як правозастосовна функція фокусується на конкретному використанні існуючих правил у випадках порушень.

9. Юрисдикційна функція орієнтована на розгляд справ та винесення судових рішень. Правозастосовна функція органів публічної влади може включати не лише судовий аспект, а й позасудові механізми впливу на виконання законів.

10. Нормотворча функція передбачає створення нових правових актів. Проте, правозастосовна функція фокусується на конкретному застосуванні і тлумаченні вже існуючих норм.

РОЗДІЛ 2. ПРАВОВИЙ СТАТУС КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ КРІЗЬ ПРИЗМУ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

2.1. Адміністративно-правова основа діяльності та повноваження Уряду України

Уряд України є виконавчим органом влади, який має широкий спектр повноважень для забезпечення реалізації законів та розвитку країни. Адміністративно-правова основа його діяльності визначається Конституцією України та іншими нормативно-правовими актами, що регулюють його статус, склад, повноваження та порядок функціонування. Із ціллю виконання мети та завдань цього бакалаврського дослідження потрібно здійснити аналіз адміністративно-правового статусу Уряду України. Основною правовою основою діяльності Уряду є Конституція України. Відповідно до статті 116 Конституції, Уряд є колегіальним органом виконавчої влади, який здійснює загальне керівництво виконанням конституційних, законодавчих та інших актів президента України. Важливим є також Закон України "Про Кабінет Міністрів України", який визначає організаційну та функціональну структуру Уряду. Уряд України формується Президентом України згідно з політичною більшістю у Верховній Раді. Він складається з Прем'єр-міністра та міністрів, які очолюють різні галузеві відомства. Прем'єр-міністр обирається Верховною Радою за пропозицією Президента. Уряд відповідає перед Верховною Радою за свою діяльність, і Верховна Рада може висловлювати недовіру Уряду. Уряд діє на засадах законності, гласності, відповідальності та ефективності. Відкритість і публічність в роботі Уряду є важливими аспектами, що забезпечують контроль громадськості та парламенту над його діяльністю.

Як правило, під адміністративно-правовим статусом того або іншого органу публічної влади варто розуміти законодавчо визначений комплекс суб'єктивних прав і обов'язків останнього [53, с. 64]. Елементи адміністративно-правового статусу органу публічної влади наведено на Рис. 2.1.

Рис. 2.1. Елементи адміністративно-правового статусу органу публічної влади

Зазначаємо, що Уряд України є колегіальним та вищим органом української публічної влади, що підзвітний та підконтрольний Верховній Раді України та відповідальний перед Главою держави. У свою чергу, нормативною основою функціонування Уряду України є Конституція України [4], Закон України «Про Кабінет Міністрів України» [10] та Регламент Кабінету Міністрів України [29]. Відповідно до ст. 3 вищевказаного профільного закону, Уряд України у своїй діяльності керується загально правовими засадами законності, безперервності, розподілу влади держави, верховенства права, колегіальності, відкритості, солідарної відповідальності й прозорості.

Ціллю діяльності Уряду України визнається провадження публічної влади на території держави, як автономно, так й через інших суб'єктів національної системи органів публічної влади. Відтак, відповідно до ст. 2 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» завдання Уряду України зводяться до того, аби:

- прийняти усіх необхідних мір для гарантування свобод й прав осіб та сформувати зручний внутрішньодержавний клімат для розвитку людини;
- забезпечити суверенітет держави, її господарську самостійність, провадження політики зовнішнього та внутрішнього спрямування, дотримання українських нормативно-правових актів;

- гарантувати провадження дієвої політики у основних галузях соціального життя: бюджетній, соціально-трудовай, фінансовій, підприємницькій, охорони здоров'я, ціновій, податковій, інвестиційній, екологічній, освітньо-культурній тощо;
- сформувати й виконати програми держави у сферах розвитку науки, економіки, техніки, культури, освіти, охорони навколишнього середовища та ін.;
- гарантувати ідентичний клімат для розвитку всіх форм власності та управляти власністю держави;
- забезпечити готовність держави до військової оборони, оборони громадського порядку та національної безпеки, боротьби із злочинністю та наслідками ситуацій надзвичайного характеру;
- організувати та здійснювати митну справу й зовнішньоекономічну діяльність;
- координувати й спрямовувати функціонування міністерств та інших суб'єктів національної системи органів публічної влади.

Слід мати на увазі, що предметом відання Уряду України є суспільні відносини у галузях:

- економіки, трудових стосунків та зайнятості працездатних осіб, фінансів;
- науки, спорту, культури, соціальної політики, освіти, охорони здоров'я та докiлля й нівелювання наслідків ситуацій надзвичайного характеру;
- юридичної політики, законності, гарантування свобод й прав людини;
- зовнішньої політики
- обороноздатності й національної безпеки
- модернізації державної служби й управління справами держави.

Акцентуємо увагу на тому, що ключовими функціями Уряду України є наступні:

- функція адміністрування регулювання — Уряд України приймає комплексні міри (економічні, правові тощо), у різних сферах суспільних процесів, із ціллю їх регламентації та впорядкування (функція адміністрування регулювання

відповідає повноваженням «затверджує», «керує», «визначає», «спрямовує», «вирішує», «забезпечує», «встановлює», «регулює»);

- організаційна функція – Уряд України створює організаційні механізми, які забезпечують стійкість усієї національної системи органів публічної влади (організаційна функція відповідає повноваженням «організовує», «сприяє» «погоджує»);

- функція контролю – Уряд України контролює дійсний стан справ у національній системі органів публічної влади, ухвалює рішення, що спрямовані на усунення проблем у функціонуванні таких органів (функція контролю відповідає повноваженням «перевіряє», «контролює», «заслуховує», «контролює»);

- координаційна функція – Уряд України координує діяльність усіх суб'єктів національної системи органів публічної влади (координаційна функція відповідає повноваженню «координує»);

- функція планування – Уряд України розробляє й реалізує програми розвитку в усіх сферах соціального життя на державному рівні (функція планування відповідає повноваженню «розробляє та виконує програми»).

Згідно ст. 20 Закону України «Про Кабінет Міністрів України», провідними повноваженнями Уряду України є:

- 1) у галузях економіки, трудових стосунків та зайнятості працездатних осіб, фінансів:

- забезпечення провадження економічної, цінової, аграрної, фінансової, податкової, митної, трудової, соціальної, зовнішньоекономічної політики держави та реалізація програм розвитку в економічно-соціальному секторі, здійснення прогнозування й державного регулювання вітчизняної економіки;

- управління майном, що перебуває у власності держави, делегування вищевказаних повноважень іншим суб'єктам національної системи органів публічної влади;

- підтримка розвитку бізнесу на паритетних засадах, здійснення антимонопольної політики;

- провадження регуляторної політики держави у галузі роботи суб'єктів господарювання;
 - здійснення захисту прав споживачів;
 - утворення й розміщення державного замовлення на виробництво товарів, надання послуг чи виконання робіт;
 - розробка й схвалення Бюджетної декларації, розробка проекту закону про Державний бюджет України, подання Парламенту України звіту щодо виконання Державного бюджету України;
 - адміністрування державного боргу України;
 - організація державного страхування та ін.;
- 2) у галузях науки, спорту, культури, соціальної політики, освіти, охорони здоров'я та довкілля й нівелювання наслідків ситуацій надзвичайного характеру:
- забезпечення провадження політики держави у сферах охорони здоров'я та довкілля, культури, освіти, спорту, інформації, науки й техніки, прийняття мір, що спрямовуються на збільшення доходів зайнятих осіб та соціальний захист громадян;
 - здійснення матеріального забезпечення соціальних закладів для непрацездатного населення – пенсіонерів, осіб із інвалідністю, інших вразливих категорій громадян;
 - створення сприятливого клімату для усесторонньої генези державної мови в країні та для безперешкодної генези мов національних меншин й корінних народів;
 - заохочення інноваційної діяльності суб'єктів господарювання;
 - ухвалення рішення щодо нівелювання наслідків ситуацій надзвичайного характеру;
 - започаткування стипендії й премії Уряду України за особливі заслуги у різних галузях соціального життя та ін.;
- 3) у галузях юридичної політики, законності, гарантування свобод й прав людини:
- забезпечення провадження правової політики держави;

- проведення контролю за дотриманням законодавчих актів органами публічної влади й місцевого самоврядування – в частині делегованих повноважень;
 - здійснення заходів спрямованих на охорону свобод та прав людини від нелегальних посягань, захисту громадського порядку й власності, протистояння злочинності та корупційним явищам;
 - створення сприятливого клімату для генези та роботи системи правових послуг – в тому числі й безоплатних, та роботи органів судочинства, правоохоронних органів;
- 4) у галузі зовнішньої політики:
- забезпечення зовнішньополітичного функціонування держави, створення й затвердження програм держави у даній галузі;
 - забезпечення вирішення питань з приводу укладання й виконання міжнародних угод;
 - ухвалення рішення про купівлю нерухомості для потреб зарубіжних дипломатичних установ на території інших держав та ін.;
- 5) у галузях обороноздатності й національної безпеки:
- проведення заходів, спрямованих на охорону державного кордону, посилення національної безпеки держави, гарантування боєздатності армії, розробка й затвердження програм у даних галузях;
 - надання соціально-юридичних гарантій діючим та бувшим військовослужбовцям й членам їх сімей;
 - провадження управління єдиною системою цивільного захисту держави, переведення економіки держави на «військові рейки»;
 - встановлення ключових курсів розвитку оборонного комплексу держави та ін.;
- 6) у галузях модернізації державної служби й управління справами держави:
- проведення заходів, спрямованих на забезпечення органів публічної влади компетентними кадрами;
 - створення та проведення заходів щодо модернізації системи органів публічної влади;

- ухвалення рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності керівників центральних та місцевих органів публічної влади;
- затвердження максимальної кількості співробітників органів публічної влади та умов оплати праці для останніх;
- створення, реорганізація й ліквідація міністерств, інших центральних та місцевих органів публічної влади, затвердження положення про такі органи.

Щодо порядку формування Уряду України та ухвалення останнім рішень, то варто зазначити наступне. Уряд України складається із Прем'єр-міністра, Першого віце-прем'єр-міністра, віце-прем'єр-міністрів й міністрів України. Призначення на посади Прем'єр-міністра, Міністрів оборони та закордонних справ проводить Верховна Рада України, за поданням Голови держави. Інші члени Уряду України призначаються на посаду Верховною Радою України за поданням Прем'єр-міністра.

Відповідно до Регламенту Кабінету Міністрів України, організаційною формою роботи Уряду України є засідання. Засідання Уряду України скликається Прем'єр-міністром та вважається правомочним у разі присутності на останньому більше ніж 50% його посадового складу. Рішення Уряду України приймаються у вигляді постанови чи розпорядження шляхом голосування більшістю голосів його посадового складу.

Отже, Уряд України є колегіальним та вищим органом української публічної влади, що підзвітний та підконтрольний Верховній Раді України та відповідальний перед Главою держави. Засади, цілі, завдання функціонування, компетенція, порядок формування Уряду України й ухвалення ним рішень визначені Конституцією України, Законом України «Про Кабінет Міністрів України» та Регламентом Кабінету Міністрів України.

Уряд несе відповідальність перед Президентом, Верховною Радою та суспільством за результативність своєї діяльності. Відсутність довіри Верховної Ради може призвести до висловлення недовіри та подальшої реорганізації складу Уряду. Адміністративно-правова основа діяльності та повноваження Уряду України формується на принципах конституційності, законності та відкритості, що

гарантує ефективну та відповідальну роботу виконавчого органу влади в інтересах розвитку держави та задоволення потреб громадян.

Здійснення адміністративно-правової діяльності та повноважень Уряду України є ключовим елементом управління державними справами та визначенням стратегії розвитку країни. Нормативно-правова база, яка регулює діяльність Уряду, ґрунтується на принципах конституційності, законності та відкритості.

Зазначені принципи гарантують не лише виконання владних функцій, а й сприяють створенню відкритої та ефективної системи управління. Уряд виступає важливим органом виконавчої влади, забезпечуючи реалізацію законів та прийняття стратегічних рішень для соціально-економічного розвитку країни.

Адміністративно-правова основа діяльності Уряду регламентується Конституцією України та іншими законами, визначаючи компетенцію та повноваження урядових органів. Органи влади повинні діяти відповідно до законів, забезпечуючи взаємодію з іншими гілками влади та гарантуючи права та свободи громадян. Уряд формується на принципах відповідальності перед громадянами та державою. Акцент на відкритості сприяє прозорому прийняттю рішень, врахуванню громадської думки та підвищенню довіри до владних органів.

Висновуючи, адміністративно-правова база діяльності та повноважень Уряду України є важливим елементом конституційної системи країни, що забезпечує ефективне управління та реалізацію стратегічних завдань для досягнення сталого розвитку.

2.2. Організація, повноваження та порядок функціонування центральних органів публічної влади в Україні

В умовах сучасної держави організація, повноваження та порядок функціонування центральних органів публічної влади в Україні є ключовими аспектами ефективного управління та розвитку країни. Ці органи відіграють важливу роль у забезпеченні реалізації стратегічних завдань та виконанні функцій влади. Однією з основних характеристик центральних органів є їхня організаційна

структура. Уряд України, що є вищою ланкою цієї системи, формується Президентом та включає в себе міністерства, агентства, комітети та інші підпорядковані установи. Ця ієрархічна структура сприяє розподілу функцій та координації дій для досягнення загальних цілей.

Повноваження центральних органів публічної влади закладені в законах та актах виконавчої влади. Міністерства, наприклад, мають визначені сфери відповідальності та виконують функції управління у відповідних галузях. Вони є важливими інструментами для виконання політики, визначеної Урядом. Процес функціонування цих органів також залежить від взаємодії з іншими складовими системи влади. Комунікація та обмін інформацією в межах урядової системи важливі для забезпечення єдності дій та ухвалення згуртованих рішень.

Цілком на часі є окреслення особливостей юридичного становища національних органів публічної влади центральної ланки. Адже серед масиву останніх досі спостерігається дублювання компетенції, що стає перепорою для їх дієвого функціонування.

Як вказувалося нами вище, до центральних органів публічної влади відносяться міністерства й інші центральні органи публічної влади, а саме: бюро, комісії, інспекції, агентства, служби, центральні органи публічної влади із спеціальним статусом. Міністерство – це центральний орган публічної влади, що забезпечує формування й впровадження у життя політики держави у одній або кількох галузях, відповідно інші центральні органи публічної влади – органи, що здійснюють окремі функції із впровадження у життя політики держави [16].

Уважається, що нормативною основою функціонування органів публічної влади центральної ланки вважається Основний закон держави [4], Закон України «Про центральні органи публічної влади» [16] та відповідні галузеві закони й Положення про міністерства або бюро, комісії, інспекції, агентства, служби, центральні органи публічної влади із спеціальним статусом (для прикладу, можна вказати Положення про Міністерство оборони України [24], Положення про державну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій [20], Положення про державне агентство з питань електронного

урядування України [22], Положення про Державну фіскальну службу України [48 21], Положення про Комісію з регулювання азартних ігор та лотерей [31] та ін.). Важливо акцентувати, що робота органів публічної влади центральної ланки координується й спрямовується Урядом України за допомогою профільних міністрів. Як і діяльність Уряду України, робота міністерств або бюро, комісій, інспекцій, агентств, служб, центральних органів публічної влади із спеціальним статусом базується на загальноюридичних засадах законності, безперервності, розподілу влади держави, верховенства права, колегіальності, відкритості, солідарної відповідальності й прозорості.

Беручи до уваги положення ст. ст. 7, 17 Закону України «Про центральні органи публічної влади», можна стверджувати що:

- ціллю функціонування міністерства або іншого органу публічної влади центральної ланки вважається забезпечення створення й впровадження у життя політики держави у одній або кількох галузях;
- завданнями функціонування міністерства вважається забезпечення законодавчої регламентації, встановлення ключових напрямків розвитку, надання інформаційних оповіщень й роз'яснень щодо провадження політики держави, підсумовування практики використання законодавства, розробка рекомендацій щодо вдосконалення останнього й внесення проєктів актів нормативно-правового характеру на розгляд Главі держави й Уряду України, супровід проведення соціального діалогу на галузевому рівні та ін.;
- завданнями функціонування іншого органу публічної влади центральної ланки вважається надання адміністративних послуг, проведення державного контролю, адміністрування об'єктів, що перебувають у власності держави, надання рекомендацій щодо забезпечення формування політики держави на розгляд галузевих міністрів та ін.

Принагідно відзначити, що у випадку, якщо переважна кількість повноважень органу відведена:

- на надання адміністративних послуг – орган створюється у формі служби;

- на адміністрування об'єктів, що перебувають у власності держави – орган створюється у формі агентства;
- на проведення діяльності по розслідуванню злочинів – орган створюється у формі бюро;
- на здійснення нагляду й контролю за дотриманням положень актів нормативно-правового характеру – орган створюється у формі інспекції.

Предметом відання міністерства чи іншого органу публічної влади центральної ланки є суспільні відносини у одній або кількох галузях життя суспільства. Натомість функціями міністерства чи іншого органу публічної влади центральної ланки є основні напрями функціонування та управлінського впливу такого органу на предмет відання останнього. Із огляду на значну кількість центральних органів публічної влади, для прикладу, визначимо предмет відання та функції окремих міністерств, бюро, комісій, інспекцій, агентств, служб й центральних органів публічної влади із спеціальним статусом:

- предмет відання Міністерства оборони України – правовідносини у військовій галузі, космічній галузі – в частині створення й використання космічної техніки військового та подвійного призначення, галузі воєнного будівництва у мирний й особливий період, галузі національної безпеки й оборони; Міністерство оборони України виконує наступні функції: адміністрування регулювання, регулювання, контролю, планування, організаційна, прогнозування, обліку, координаційна, інформаційна [24];
- предмет відання Міністерства енергетики України – правовідносини у галузях вугільно-промислового, електроенергетичного, нафтогазового, торфовидобувного, ядерно-промислового комплексу; Міністерство енергетики України виконує наступні функції: адміністрування регулювання, регулювання, планування, інформаційна, прогнозування, організаційна, контролю, координаційна, обліку [23];
- предмет відання Міністерства освіти і науки України – правовідносини у галузі освіти – дошкільної, повної загальної середньої, професійної, вищої, галузях підвищення кваліфікації та трансферу технологій, галузі державного контролю за

роботою навчальних закладів, а також закладів будь-якої форми власності, що надають освітні послуги; Міністерство освіти і науки України виконує наступні функції: адміністрування регулювання, регулювання, організаційна, прогнозування, контролю, планування, координаційна, обліку [25];

– предмет відання Державної фіскальної служби України – правовідносини у галузі митної й податкової політики держави, галузі боротьби із суспільно-небезпечними діями вчиненими у процесі застосування митного, податкового законодавства, галузі управління єдиним внеском на загальнообов’язкове державне соціальне страхування; Державна фіскальна служба України виконує наступні функції: адміністрування регулювання, регулювання, контролю, прогнозування, організаційна, обліку, інформаційна [21];

– предмет відання Фонду державного майна України – правовідносини у галузі тимчасового використання, приватизації, відчуження майна держави, галузі державної регламентації оцінки майна й прав майнового характеру та професійної оціночної діяльності; Фонд державного майна України виконує наступні функції: адміністрування регулювання, регулювання, обліку, інформаційна, контролю, організаційна, планування [15];

– предмет відання Національного агентства з питань державної служби України – правовідносини у галузі державної служби, галузі адміністрування державною службою у органах держави, їх апаратах; Національне агентство з питань державної служби України виконує наступні функції: адміністрування регулювання, регулювання, обліку, організаційна, інформаційна, контролю, координаційна [26].

За загальним правилом, повноваження міністерства, іншого центрального органу публічної влади визначаються його галузевою приналежністю, завданнями та функціями. Відповідно до ч. 2 ст. 1 Закону України «Про центральні органи публічної влади» повноваження міністерств, бюро, комісій, інспекцій, агентств, служб й центральних органів публічної влади із спеціальним статусом розповсюджуються на усю територію України.

У рамках здійснення даного бакалаврського дослідження не вбачається можливим та раціональним окреслення повноважень усіх міністерств, інших центральних органів публічної влади, через велику чисельність останніх. Однак варто відзначити, що у кожному конкретному випадку, повноваження міністерства, іншого центрального органу публічної влади передбачаються відповідним галузевим законом або Положенням про міністерство, бюро, комісію, інспекцію, агентство, службу чи центральний орган публічної влади із спеціальним статусом. Наприклад, повноваження Антимонопольного комітету України визначені ст. 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», повноваження Державної служби геології та надр України – п. 4 Положення про Державну службу геології та надр України, а повноваження Міністерства фінансів України – п. 4 Положення про Міністерство фінансів України.

Щодо порядку формування міністерств, інших центральних органів публічної влади, то такі створюються, реорганізуються й ліквідуються Урядом України за поданням Прем'єр-міністра у відповідності до положень Порядку здійснення заходів, пов'язаних з утворенням, реорганізацією або ліквідацією міністерств, інших центральних органів публічної влади [27]. У переважній більшості випадків, організаційною формою роботи міністерства, іншого центрального органу публічної влади є колегіальні наради та засідання комісій, колегій, робочих груп тощо. Міністерства, інші центральні органи публічної влади видають у рамках своєї компетенції регуляторні акти – як правило, накази організаційно-розпорядчого характеру та контролюють виконання останніх. Також відповідні рішення у міністерствах, інших центральних органах публічної влади можуть ухвалюватися одноосібно – керівником органу.

Підбиваючи підсумки, можна стверджувати, що до центральних органів публічної влади відносяться міністерства й інші центральні органи публічної влади, а саме: бюро, комісії, інспекції, агентства, служби, центральні органи публічної влади із спеціальним статусом. Міністерство – це центральний орган публічної влади, що забезпечує формування й впровадження у життя політики держави у одній або кількох галузях, відповідно інші центральні органи публічної

влади – органи, що здійснюють окремі функції із впровадження у життя політики держави. У свою чергу, засади, цілі, завдання роботи, компетенція, порядок формування й ухвалення рішень міністерством, іншим центральним органом публічної влади передбачені відповідним галузевим законом або Положенням про міністерство, бюро, комісію, інспекцію, агентство, службу чи центральний орган публічної влади із спеціальним статусом.

Важливим аспектом організації центральних органів є їхня відповідальність перед суспільством. Транспарентність та відкритість в роботі органів влади відіграють критичну роль у забезпеченні довіри громадян до державних інституцій. Взаємодія центральних органів публічної влади є важливою для забезпечення єдності державної політики. Система комунікації та координації між міністерствами, агентствами та іншими установами дозволяє уникнути дублювання завдань і забезпечити оптимальне використання ресурсів.

Повноваження центральних органів публічної влади визначаються законами та актами виконавчої влади. Це забезпечує чітку регламентацію їхніх функцій та визначає обсяг владних повноважень. Цей аспект є важливим для збереження балансу влади та уникнення перевищення повноважень.

Порядок функціонування центральних органів публічної влади також включає в себе звітність та контроль. Забезпечення відкритості та перевірки діяльності цих органів сприяє формуванню ефективної та відповідальної системи управління.

2.3. Правове становище та повноваження місцевих органів публічної влади на території української держави

Місцеві органи публічної влади на території України відіграють ключову роль у забезпеченні розвитку та функціонування місцевих громад. Їхнє правове становище та повноваження визначаються конституційними та законодавчими актами, які встановлюють основні принципи самоврядування та визначають обсяг їхніх владних повноважень. Зокрема обласні та районні державні адміністрації та місцеві ради, мають право приймати рішення та акти місцевого значення в межах

своїх повноважень. Вони відповідають за розвиток соціально-економічної сфери, забезпечення порядку та безпеки на своїй території.

Зупинимось на аналізі юридичного становища органів публічної влади на місцях. Є впевненість у тому, що місцева (регіональна) ланка системи органів публічної влади складається із місцевих державних адміністрацій – обласних державних адміністрацій, міських державних адміністрацій та районних державних адміністрацій. Як правило, під місцевою державною адміністрацією прийнято вважати локальний (місцевий) орган державної публічної влади, які здійснює свої повноваження виключно в межах тієї чи іншої адміністративно-територіальної одиниці на території України.

Спершу зазначимо, що нормативною основою функціонування органів публічної влади на місцях вважається Основний закон держави [4], Закон України «Про місцеві державні адміністрації» [11] та відповідні Регламенти місцевих державних адміністрацій (для прикладу, можна вказати Регламент Рівненської обласної державної адміністрації [37], Регламент Білоцерківської районної державної адміністрації [39], Регламент Смілянської районної державної адміністрації [38]), а також Положення про структурні підрозділи місцевих державних адміністрацій та їх апарат (для прикладу, можна вказати Положення про відділ роботи із зверненнями громадян управління справами апарату Волинської обласної державної адміністрації [36]).

Згідно положень ст. 3 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» засадами функціонування органів публічної влади на місцях є такі: гласності, законності, поєднання місцевих й державних інтересів, відповідальності перед державою й людиною за свою роботу, верховенства права, пріоритетності прав людини. Основною ціллю діяльності місцевих державних адміністрацій є провадження публічної влади на місцевому рівні, а також виконання делегованих повноважень. Відповідно пріоритетними завданнями роботи місцевих державних адміністрацій є гарантування:

- виконання Основного закону держави та українських законодавчих актів;
- легальності й правопорядку, дотримання свобод й прав людини;

- здійснення державних програм розвитку, як регіонального так й загальнодержавного рівня, у різних галузях суспільного життя, а також звітування щодо їх здійснення;

- формування, схвалення й виконання місцевих бюджетів, а також звітування щодо їх виконання;

- співпраця із органами місцевого самоврядування;

- здійснення делегованих повноважень та ін.

Предметом відання місцевих державних адміністрацій є суспільні відносини, що складаються на відповідних територіях, у сферах:

- економіко-соціального розвитку;

- використання й захисту земель, навколишнього середовища;

- фінансів й бюджету;

- культури, спорту, науки, захисту здоров'я, освіти;

- адміністрування майном, приватизації, підтримки розвитку бізнесу й провадження регуляторної політики держави;

- соціального захисту громадян;

- житлово-комунального господарства, побутово-торговельних послуг, транспорту та зв'язку, містобудування;

- зайнятості населення;

- зовнішньоекономічних стосунків;

- легальності, правопорядку, свобод й прав людини;

- оборонної діяльності.

При цьому, основними функціями місцевих державних адміністрацій є наступні: адміністрування регулювання, організаційна, контролю, планування, інформаційна, обліку.

Беручи до уваги положення ст. ст. 17-27 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», можна стверджувати, що основними повноваженнями місцевих державних адміністрацій є:

- 1) у сфері економіко-соціального розвитку:

- створення проєктів програм економіко-соціального розвитку та подання їх на схвалення ради, а також виконання таких програм й звітування про їх виконання перед радою;

- створення балансів кадрових, матеріально-технічних ресурсів, будівельної сировини, палива;

- подання раді висновків з приводу актуальності розташування нового бізнесу;

- внесення за згодою органів місцевого самоврядування пропозицій щодо утворення та зміни спеціальних (вільних) економічних зон та ін.;

2) у сфері використання й захисту земель, навколишнього середовища:

- створення й забезпечення виконання програм раціонального користування природними ресурсами;

- адміністрування землями, що перебувають у власності держави;

- інформування населення про надзвичайні екологічні ситуації, стан навколишнього середовища;

- організація діяльності по нівелюванню наслідків надзвичайних екологічних ситуацій;

- ухвалення пропозицій щодо припинення роботи бізнесу в випадку недотримання ним норм екологічного законодавства;

- проведення контролю за використанням відходів;

- погодження документації із землеустрою;

- внесення до Уряду України пропозицій, що стосуються встановлення й зміни меж міст та районів та ін.;

3) у сферах фінансів й бюджету:

- формування, погодження та подання на розгляд ради прогнозу місцевого бюджету, виконання такого бюджету та звітування щодо його виконання перед радою;

- подання до органів публічної влади вищої ланки фінансових показників та пропозицій до проєкту Державного бюджету України;

- матеріальне забезпечення юридичних осіб культури, освіти, науки, охорони здоров'я, спорту, соціального захисту населення;

- проведення фінансування заходів, спрямованих на розвиток благоустрою, доріг, житлово-комунального господарства та ін.;

4) у сферах культури, спорту, науки, захисту здоров'я, освіти:

- впровадження в життя політики держави у вищевказаних галузях;
- здійснення підтримки розвитку техніки та науки, використання новітніх екологічних технологій, підвищення технічної безпеки виробництва й якості товарів;

- створення юридичних осіб науки та освіти, культури, охорони здоров'я, спорту;

- прийняття мір, спрямованих на превенцію інфекційних захворювань та епідемій;

- організація функціонування медичних закладів та покращення умов життя багатодітних сімей та ін.;

5) у сферах адміністрування майном, приватизації, підтримки розвитку бізнесу й провадження регуляторної політики держави:

- адміністрування об'єктів, що перебувають у власності держави на відповідній місцевості;

- ухвалення пропозицій до проєктів програм приватизації майна, що перебуває у власності держави, організація виконання таких програм;

- сприяння розвитку малого підприємництва;

- проведення державної реєстрації юридичних осіб – окрім обласних державних адміністрацій та ін.;

6) у сфері соціального захисту громадян:

- реалізація соціального забезпечення вразливих верств населення, вчасне призначення та виплата пенсій й допомог, в тому числі й адресних соціальних та цільових державних допомог;

- формування системи соціальних установ та здійснення матеріально-технічного забезпечення їх роботи;

- проведення працевлаштування осіб із інвалідністю, надання допомоги у отриманні ними освіти, сприяння їх санаторно-курортному лікуванню;
 - надання протезної допомоги особам із інвалідністю, забезпечення їх засобами пересування;
 - забезпечення надання субсидій на житлово-комунальні послуги;
 - провадження соціального патронажу щодо засуджених, які несли покарання у вигляді обмеження чи позбавлення волі;
 - вирішення питань з приводу установа піклування та опіки;
 - прийняття мір, спрямованих на превенцію бездомності осіб та ін.;
- 7) у сферах житлово-комунального господарства, побутово-торговельних послуг, транспорту та зв'язку, містобудування:
- здійснення експертизи містобудівної документації населених пунктів;
 - забезпечення організації обслуговування населення юридичними особами житлово-комунального та транспортного господарства, зв'язку, торгівлі, ресторанного господарства;
 - проведення захисту та відновлення архітектурних та історичних пам'яток;
 - погодження документації із землеустрою;
 - адміністрування автомобільними шляхами на відповідній місцевості;
 - ухвалення рішень з приводу вулиць, проспектів, провулків тощо, на відповідній місцевості;
 - ухвалення рішень щодо присвоєння, зміни поштових адрес нерухомому майну;
 - визначення тарифів на регулярні перевезення пасажирів та ін.;
- 8) у сфері зайнятості населення:
- нагляд за здійсненням трудових гарантій держави, зокрема права на вчасне отримання заробітної плати;
 - створення й організація виконання локальних програм зайнятості;
 - організація проведення тимчасових й громадських робіт для безробітних;

- проведення заходів, що спрямовані на превенцію безробіття та на сприяння працевлаштуванню вивільнених осіб та ін.;

9) у сфері зовнішньоекономічних стосунків:

- гарантування дотримання зобов'язань за міжнародними угодами на відповідній місцевості;

- укладання угод про співпрацю із закордонними партнерами;

- організація прибережної та прикордонної торгівлі;

- сприяння роботі митних й прикордонних органів та ін.;

10) у сферах легальності, правопорядку, свобод й прав людини:

- гарантування виконання Основного закону держави та українських законодавчих актів;

- забезпечення проведення заходів, спрямованих на боротьбу із злочинністю, захист громадського порядку;

- розгляд звернень громадян на відповідній місцевості;

- організація надання безкоштовної первинної юридичної допомоги;

- розгляд питань й ухвалення пропозицій щодо присвоєння державних нагород;

- у випадку настання надзвичайних подій оголошення зони надзвичайної ситуації, прийняття мір щодо збереження здоров'я й життя населення;

- надання транспортно-матеріальної допомоги аварійно-рятувальним службам в процесі ліквідації надзвичайних ситуацій;

- інформування населення щодо виникнення небезпечних ситуацій під час здійснення дій Збройними Силами України із застосуванням зброї та військової техніки;

- проведення підготовки населення до дій у випадку настання надзвичайної ситуації;

- вирішення питань організації проведення виборів та референдумів на відповідній місцевості;

- розгляд справ про адміністративні правопорушення, віднесених до відання органу;

- адміністрування архівною справою;
- ведення Державного реєстру виборців;
- здійснення державну реєстрацію речових прав на нерухомість та їх обтяжень – окрім обласних державних адміністрацій.

11) у сфері оборонної діяльності:

- гарантування дотримання законодавства щодо територіальної оборони, військового обов’язку як громадянами, так і юридичними особами;
- здійснення заходів, пов’язаних із територіальною обороною, мобілізацією населення, цивільним захистом на відповідній місцевості;
- сприяння проведенню призову населення на строкову військову та альтернативну службу на відповідній місцевості;
- здійснення заходів, що спрямовані на створення сприятливих умов для роботи пунктів пропуску через український державний кордон.

Щодо порядку формування місцевих державних адміністрацій та ухвалення ними рішень, то варто вказати наступне. Згідно ст. 7-1 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» останні створюються, реорганізуються та ліквідовуються Урядом України опісля прийняття Верховною Радою України рішення про утворення та ліквідацію районів. Місцеві державні адміністрації очолюють голови відповідних місцевих державних адміністрацій. Акцентуємо увагу на тому, що голова місцевої державної адміністрації призначається на посаду Головою держави за поданням Уряду України на строк президентських повноважень. У свою чергу, склад місцевих державних адміністрацій формується головою місцевої державної адміністрації.

Зрештою, голова місцевої державної адміністрації на виконання актів українського законодавства, за власною ініціативою – одноосібно, та у рамках компетенції місцевої державної адміністрації видає розпорядження. Проекти таких розпоряджень готуються структурними підрозділами місцевої державної адміністрації, її апарату.

У результаті можна дійти висновку, що місцева державна адміністрація – це локальний (місцевий) орган державної публічної влади, які здійснює свої

повноваження виключно в межах тієї чи іншої адміністративно-територіальної одиниці на території України. До місцевих державних адміністрацій відносяться обласні, міські та районні державні адміністрації. Також ми переконалися у тому, що засади, цілі, завдання роботи, компетенція, порядок формування й ухвалення рішень місцевими державними адміністраціями передбачені Законом України «Про місцеві державні адміністрації» та відповідними Регламентами місцевих державних адміністрацій. Місцеві державні адміністрації в Україні відіграють важливу роль у забезпеченні розвитку та функціонування різних регіонів країни. Однак їхня робота повинна бути не лише відповідальною, а й орієнтованою на потреби місцевих громад. Важливо визначити, що головна мета місцевих державних адміністрацій полягає в ефективному управлінні територією та розв'язанні місцевих питань. Забезпечення соціально-економічного розвитку, підтримка інфраструктури, організація місцевого самоврядування - ось основні аспекти їхньої роботи.

У своїх рішеннях та діях вони повинні керуватися принципами демократії, правосвідомості та прозорості. Забезпечення відкритості в процесі ухвалення рішень, публічні консультації та участь громадян визначають рівень довіри до місцевих органів влади. Однак разом зі своєю суттю вони несуть велику відповідальність перед місцевим населенням. Забезпечення та вдосконалення якості надання послуг, розробка та реалізація програм розвитку, взаємодія з громадськістю - це ключові напрямки, які вимагають від них ретельного вивчення та систематичного вдосконалення. У світлі сучасних викликів і трансформацій, таких як цифрова трансформація та сталість, місцеві державні адміністрації повинні активно працювати над упровадженням інноваційних технологій, щоб забезпечити високий рівень сервісу та відповідати потребам сучасного суспільства.

Таким чином, місцеві державні адміністрації в Україні відіграють ключову роль у забезпеченні сталого розвитку та добробуту регіонів. Їхня робота повинна базуватися на принципах демократії, відкритості та відповідальності перед громадянами.

Висновки до Розділу 2

У даному Розділі бакалаврського дослідження нами було здійснено аналіз правового становища Уряду України, центральних та місцевих органів публічної влади. Отож, вищевикладене дає можливість твердити про те, що:

1. Уряд України є колегіальним та вищим органом української публічної влади, що підзвітний та підконтрольний Верховній Раді України та відповідальний перед Главою держави. Засади, цілі, завдання функціонування, компетенція, порядок формування Уряду України й ухвалення ним рішень визначені Конституцією України, Законом України «Про Кабінет Міністрів України» та Регламентом Кабінету Міністрів України.

2. До центральних органів публічної влади відносяться міністерства й інші центральні органи публічної влади, а саме: бюро, комісії, інспекції, агентства, служби, центральні органи публічної влади із спеціальним статусом. Міністерства – це центральні органи публічної влади, що забезпечують формування й впровадження у життя політики держави у одній або кількох галузях, відповідно інші центральні органи публічної влади – це органи, що здійснюють окремі функції із впровадження у життя політики держави. Засади, цілі, завдання роботи, компетенція, порядок формування й ухвалення рішень міністерством, іншим центральним органом публічної влади передбачені відповідним галузевим законом або Положенням про міністерство, бюро, комісію, інспекцію, агентство, службу чи центральний орган публічної влади із спеціальним статусом.

3. До місцевих державних адміністрацій відносяться обласні, міські та районні державні адміністрації. Місцева державна адміністрація – це локальний (місцевий) орган державної публічної влади, які здійснює свої повноваження виключно в межах тієї чи іншої адміністративно-територіальної одиниці на території України. Засади, цілі, завдання роботи, компетенція, порядок формування й ухвалення рішень місцевими державними адміністраціями передбачені Законом України «Про місцеві державні адміністрації» та відповідними Регламентами місцевих державних адміністрацій.

У ході аналізу правового становища Уряду України, центральних та місцевих органів публічної влади виявлено ряд ключових висновків. По-перше, Уряд України, як колегіальний та вищий орган української публічної влади, виконує важливу функцію управління державою. Його структура, компетенція та порядок формування чітко регламентовані Конституцією та законами України.

По-друге, центральні органи публічної влади, такі як міністерства, бюро, комісії та інші, є ключовими виконавчими органами, відповідальними за формування та реалізацію державної політики у конкретних сферах. Їхня робота повинна відбуватися в рамках чіткої компетенції та з урахуванням вимог галузевого законодавства.

По-третє, місцеві державні адміністрації є важливим локальним зв'язком між центральною владою та місцевими громадами. Їхня робота має сприяти соціально-економічному розвитку регіонів та задоволенню потреб місцевого населення.

Загалом, правове забезпечення та функціонування органів публічної влади в Україні визначені чіткою правовою базою. Однак важливо забезпечити їхню ефективну роботу, прозорість та відкритість перед громадськістю, а також адаптацію до сучасних викликів та технологічних інновацій для забезпечення сталого розвитку країни.

РОЗДІЛ 3. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

3.1. Сучасні проблеми оптимізації системи центральних органів публічної влади та шляхи їх вирішення

Українська система центральних органів публічної влади, незважаючи на певний прогрес у впровадженні реформ, стикається із сучасними проблемами, серед яких ключовою є неефективність та не оптимальність.

По-перше, виникає питання щодо дублювання функцій між різними центральними органами. Це не лише ускладнює координацію та співпрацю між

ними, але і веде до зайвого витрат часу та ресурсів. Розгляд оптимізації та раціоналізації функцій центральних органів видається настільки критичним.

Бюрократія та складники процесів у прийнятті рішень також уповільнюють діяльність центральних органів. Збільшення прозорості та спрощення адміністративних процедур може значно полегшити роботу та сприяти більш ефективному прийняттю рішень. Щодо шляхів вирішення цих проблем, слід акцентувати на необхідності проведення системних реформ. По-перше, ретельний аналіз та оптимізація функцій кожного центрального органу для уникнення дублювання та забезпечення чіткої компетенції. Важливо спростити та прискорити процеси прийняття рішень, використовуючи сучасні технології та цифрові інструменти. Це дозволить не лише зменшити бюрократію, але і підвищити прозорість та доступність інформації.

У підсумку, сучасні проблеми у системі центральних органів публічної влади потребують системного підходу та впровадження інноваційних рішень. Оптимізація та реформи – ключові елементи для створення ефективної та гнучкої системи управління, яка відповідає вимогам сучасності.

На думку Т. А. Шинкарука, під оптимізацією системи центральних органів публічної влади варто розуміти процес приведення останніх у стан, який дозволяє таким органам провадити свою діяльність дієво – так аби сповна виконувати покладені на них законом функції й завдання [64, с. 135]. У схожий спосіб знаходить свій вияв дане поняття й у праці А. Любича та О. Бабаніна: «оптимізація системи центральних органів публічної влади – це суттєве поліпшення структури адміністративного управління в державі» [43, с. 2].

Аналіз Концепції оптимізації системи центральних органів публічної влади [35] та численних публікацій з визначеної тематики показав, що сучасними проблемами оптимізації української системи центральних органів публічної влади є наступні:

- нераціональність організаційної структури центральних органів публічної влади, яка з'явилась в результаті незавершеності їх реформування;

- конфлікт щодо повноважень між окремими центральними органами публічної влади;
- недієвість адміністрування кадровими ресурсами;
- зайве втручання у оперативну роботу центральних органів публічної влади та понаднормова централізація управлінських функцій в найвищих їх ланках
- замість здійснення стратегічного планування й політичного нагляду за наслідками діяльності таких органів;
- переобтяженість робочих процесів бюрократичними процедурами.

На наш погляд, шляхами вирішення вищевказаних проблем є:

1. Приведення системи центральних органів публічної влади у відповідність до положень європейської програми SIGMA (Support for Improvement in Governance and Management). Ця програма передбачає, що: 1) функції із впровадження в життя політики держави мають бути сконцентровані в інших центральних органах публічної влади, а не у міністерствах; 2) весь обсяг повноважень й функцій міністерств і інших центральних органів публічної влади здійснюється не уповноваженими суб'єктами-посередниками – державними установами, організаціями, підприємствами, а власне міністерствами й іншими центральними органами публічної влади; 3) чисельність центральних органів публічної влади зі спеціальним статусом має бути мінімальною тощо.

2. Використання системного підходу до стратегічного планування й формування політики держави, яке передбачає: 1) політичну відповідальність міністрів за забезпечення створення та впровадження в життя політики держави в галузях компетенції кореспондуючих міністерств та центральних органів публічної влади; 2) модель функціонування міністерств, згідно якої базовий результат їх діяльності – це проєкт законодавчого акту або документ державної політики, у яких взято до уваги потребу досягнення встановленої стратегічним документом середньо - або довгострокової мети.

3. Перетворення внутрішньої структури апарату міністерств, яке передбачає, що організаційна будова міністерств складатиметься з не більше п'яти рівнів управління: міністр/його заступники ↔ державний секретар міністерства ↔

генеральний директор директорату/керівник самостійного структурного підрозділу секретаріату ↔ керівник експертної групи директорату/керівник підрозділу у складі самостійного структурного підрозділу секретаріату ↔ керівник експертної підгрупи у складі експертної групи директорату/ керівник відділу у складі управління департаменту секретаріату та інші аналогічні керівні посади у самостійних структурних підрозділах секретаріату.

4. Оновлення кадрового складу центральних органів публічної влади, яке передбачає залучення на посади державної служби виключно кваліфікованих спеціалістів, а також молодих фахівців.

5. Раціоналізація чисельності й удосконалення системи виплати винагород за працю для державних службовців, які передбачають, що: 1) здійснюватимуться заходи направлені на зменшення кількості державних службовців; 2) проводитиметься поетапне підвищення рівня винагород за працю для державних службовців за рахунок скорочення їх чисельності.

Окрім того, з ціллю створення нормативно-правового підґрунтя для вищевказаних оптимізаційних процесів, пропонуємо внести наступні зміни в Закон України «Про центральні органи публічної влади» (надалі – Закон № 3166-VI) в частині організації діяльності таких органів:

– ч. 3 ст. 3 Закону № 3166-VI викласти у наступній редакції:

«3. Міністерства, інші центральні органи публічної влади діють на підставі положень, що затверджуються Кабінетом Міністрів України. Вимоги до змісту та структури положення про міністерство та положення про інший центральний орган публічної влади встановлюються Кабінетом Міністрів України.»;

– ч. 2 ст. 4 Закону № 3166-VI викласти у наступній редакції:

«2. Міністерство, інший центральний орган публічної влади має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням, власні бланки, рахунки в органах Державної казначейської служби України.

Місцезнаходженням міністерств, інших центральних органів публічної влади є столиця України – місто Київ. Кабінет Міністрів України може прийняти рішення

про визначення іншого місцезнаходження міністерств, інших центральних органів публічної влади з урахуванням особливостей їх функціонування.»;

— ч. 7 ст. 5 Закону № 3166-VI викласти у наступній редакції:

«7. Міністерства, інші центральні органи публічної влади, щодо яких набрав чинності акт Кабінету Міністрів України про їх припинення, продовжують здійснювати повноваження та функції у визначених сферах компетенції до завершення здійснення заходів з утворення міністерства, іншого центрального органу публічної влади, до якого переходять повноваження та функції міністерства, іншого центрального органу публічної влади, що припиняється, та можливості забезпечення здійснення ним цих функцій і повноважень, про що видається відповідний акт Кабінету Міністрів України.

Положення абзацу першого цієї частини діють також у разі, коли міністерству, іншому центральному органу публічної влади, що утворюється, передаються повноваження та функції міністерства, іншого центрального органу публічної влади, що продовжує функціонувати, а також у разі, коли міністерству, іншому центральному органу публічної влади передаються повноваження та функції міністерства, іншого центрального органу публічної влади без утворення нового міністерства, іншого центрального органу публічної влади.»;

— ч. 8 ст. 5 Закону № 3166-VI викласти у наступній редакції:

«8. Актом Кабінету Міністрів України про реорганізацію міністерства, іншого центрального органу публічної влади визначаються правонаступники органу, що реорганізується, до яких переходять повноваження та функції, майно, права та обов'язки такого органу.

Актом Кабінету Міністрів України про ліквідацію міністерства, іншого центрального органу публічної влади визначаються органи публічної влади, яким передаються в разі потреби повноваження та функції органу, що ліквідується, та вирішується питання щодо подальшого використання майна такого органу.»;

— ч. 3 ст. 11 Закону № 3166-VI викласти у наступній редакції:

«3. Апарат міністерства складається із директоратів та секретаріату.

У структурі апарату міністерства можуть утворюватися також департаменти, управління та інші самостійні структурні підрозділи, а також вводиться посади, які не входять до складу самостійних структурних підрозділів.

Структуру апарату міністерства затверджує міністр.»;

– ст. 14 Закону № 3166-VI викласти у наступній редакції:

«Стаття 14. Консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи міністерства

1. Для підготовки рекомендацій щодо виконання завдань міністерства, проведення фахових консультацій з питань його діяльності в міністерстві можуть утворюватися колегія міністерства як консультативно-дорадчий орган, інші постійні або тимчасові консультативні, дорадчі та допоміжні органи.

2. Рішення про утворення чи ліквідацію колегії, інших консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів приймає міністр.

3. Кількісний та персональний склад колегії, інших консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів і положення про них затверджує міністр.»;

– п. 2 ч. 2 ст. 18 Закону № 3166-VI викласти у наступній редакції:

«2) погоджує та подає на розгляд Кабінету Міністрів України проекти законів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, розроблені центральними органами публічної влади, які здійснюють правоохоронні функції та/або здійснюють нормотворчі повноваження відповідно до закону;»;

– п. 19 ч. 2 ст. 18 Закону № 3166-VI виключити;

– п. 3 ч. 4 ст. 19 Закону № 3166-VI викласти у наступній редакції:

«3) вносить на розгляд міністра, який спрямовує та координує діяльність центрального органу публічної влади, пропозиції щодо забезпечення формування державної політики та нормативно-правового регулювання у відповідній сфері, за дорученням міністра забезпечує участь представників центрального органу публічної влади в розробленні проектів законів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, наказів відповідного міністерства та подає позицію щодо проектів актів, розробниками яких є інші міністерства;»;

– ст. 22 Закону № 3166-VI викласти у наступній редакції:

«Стаття 22. Консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи центрального органу публічної влади

1. Для підготовки рекомендацій щодо виконання завдань центрального органу публічної влади, проведення фахових консультацій з питань його діяльності в центральному органі публічної влади можуть утворюватися колегія як консультативно-дорадчий орган, інші постійні або тимчасові консультативні, дорадчі та допоміжні органи.

2. Рішення про утворення чи ліквідацію колегії, інших консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів приймає керівник центрального органу публічної влади.

3. Кількісний та персональний склад колегії, інших консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів і положення про них затверджує керівник центрального органу публічної влади.».

Отже, фундаментальними проблемами оптимізації центральних органів публічної влади вважаються: нераціональність організаційної структури органів; конфлікт щодо повноважень між окремими органами; недовірність адміністрування кадровими ресурсами; відсутність стратегічного планування; переобтяженість робочих процесів бюрократичними процедурами та ін. У свою чергу, вирішення вищевказаних проблем вбачається через: приведення системи центральних органів публічної влади у відповідність до положень європейської програми SIGMA; використання системного підходу до стратегічного планування й формування політики держави; перетворення внутрішньої структури апарату міністерств; оновлення кадрового складу центральних органів публічної влади; раціоналізацію чисельності й удосконалення системи виплати винагород за працю для державних службовців. Також, із метою створення нормативно-правового підґрунтя для вищевказаних оптимізаційних процесів, нами вбачається необхідність внесення низки принципових змін в Закон України «Про центральні органи публічної влади».

3.2. Особливості функціонування окремих органів публічної влади в умовах правового режиму воєнного стану в Україні

Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в умовах загрози національній безпеці чи державному суверенітету. У таких умовах функціонування окремих органів публічної влади піддається ряду особливостей. Центральні органи, відповідальні за оборону та безпеку, набувають ключового значення. Міністерство оборони та Збройні Сили стають стратегічними управлінськими елементами для забезпечення національної безпеки. Збільшення їхнього фінансування та оперативної ефективності стає пріоритетним завданням.

Забезпечення правопорядку та громадської безпеки набуває ще більшого значення. Поліція та інші органи правопорядку мають активну роль у запобіганні загострення ситуації та забезпеченні публічного порядку. Умови воєнного стану вимагають активної та ефективної інформаційної політики. Міністерство інформаційної політики грає ключову роль у формуванні правдивого зображення подій та управлінні інформаційним простором. Умови воєнного стану передбачають розширені повноваження для органів місцевого самоврядування. Вони стають ключовими для організації місцевого життя та координації допомоги населенню. У воєнний період створюються спеціалізовані комісії та органи для ефективного управління ситуацією. Наприклад, комісії з економічного відновлення, медичні комітети для забезпечення належної медичної допомоги тощо. Умови воєнного стану передбачають особливості в роботі судової системи. За потреби може вводиться спеціальна юрисдикція та швидка реакція на порушення закону. Особливості функціонування органів публічної влади в умовах воєнного стану в Україні визначаються необхідністю забезпечення національної безпеки, публічного порядку та ефективного управління кризовою ситуацією.

Починаючи із 24 лютого 2022 року на території України, у зв'язку із агресією Російської Федерації, Указом Глави держави «Про введення воєнного стану в Україні» [18] введено в дію правовий режим воєнного стану (надалі – воєнний стан). Згідно положень ст. ст. 1, 8 Закону України «Про правовий режим воєнного

стану» [14], під воєнним станом варто розуміти специфічний правовий режим, який запроваджується у країні чи на окремих її територіях у випадку збройної агресії, небезпеки нападу, загрози незалежності, територіальній цілісності й полягає у наділенні органів влади держави, військового командування, військових адміністрацій і органів місцевого самоврядування повноваженнями, потрібними для нівелювання вищевказаних небезпек та загроз, а також непостійне, спричинене небезпекою, обмеження законних свобод, інтересів й прав громадянина, людини, юридичних осіб із вказівкою на термін дії таких обмежень. Воєнний стан є особливим правовим режимом, який надає органам влади та військовим командуванням розширені повноваження для забезпечення безпеки та захисту країни в умовах збройної агресії. Згідно із Законом України "Про правовий режим воєнного стану", при введенні воєнного стану можуть бути обмежені певні законні свободи та права громадян, а також інтереси та права юридичних осіб. Ці обмеження є тимчасовими та обумовленими необхідністю наділення влади додатковими повноваженнями для ефективного протистояння зовнішнім загрозам. Органи влади, військове командування та військові адміністрації отримують право вживати заходів для нейтралізації небезпеки та загроз, які виникають внаслідок агресії. Також може встановлюватися цензура з метою захисту інформації, що стосується оборони країни. Важливо враховувати, що введення воєнного стану є тимчасовою мірою, і його термін обмежений. Законом передбачається, що обмеження, пов'язані з воєнним станом, мають бути скасовані після припинення збройної агресії та нормалізації ситуації в країні. У випадку запровадження воєнного стану, військове командування у співпраці із військовими адміністраціями вправі здійснювати заходи правового режиму воєнного стану, основні з яких наведено на Рис. 3.1.

Рис. 3.1. Основні заходи правового режиму воєнного стану

Без перебільшення можна стверджувати, що модифікувалися підходи до функціонування абсолютно усіх ланок національної системи органів публічної влади – вищої ланки (Уряду України), центральної ланки (міністерства, бюро, комісії, інспекції, агентства, служби, центральні органи публічної влади із спеціальним статусом), місцевої ланки (місцевих державних адміністрацій). Весь спектр вищевказаних змін окреслений Планом запровадження та забезпечення заходів здійснення правового режиму воєнного стану в Україні [34], зокрема останнім визначаються: 1) заходи правового режиму воєнного стану та строк їх виконання; 2) органи, відповідальні за запровадження таких заходів; 3) органи, що залучаються до здійснення таких заходів. Для прикладу, План запровадження та

забезпечення заходів здійснення правового режиму воєнного стану в Україні встановлює, що до здійснення перевірки документів у осіб, огляду їх транспортних засобів, речей, вантажів, багажу, нерухомості на час введення воєнного стану залучаються: Служба безпеки України, Державна прикордонна служба України, Державна міграційна служба України, Національна поліція України, Національна гвардія України, а органом, відповідальним за запровадження такого заходу визнається обласна військова адміністрація відповідного регіону та військове командування.

Стає очевидним, що воєнний стан докорінно змінює парадигму правового статусу багатьох національних органів публічної влади. У свою чергу, таке правове явище вимагає додаткового наукового аналізу, що у повній мірі стає можливим лише опісля завершення дії військового стану на території держави.

На наш погляд, із моменту введення в дію воєнного стану на території України й дотепер найбільш помітних змін зазнало функціонування місцевих державних адміністрацій як органів публічної влади на місцях, зокрема обласних державних адміністрацій. Обласні державні адміністрації на період дії воєнного стану було перетворено у тимчасові органи – обласні військові адміністрації, безпосереднє керівництво функціонуванням яких провадять їх начальники. Рішення про утворення 25 військових адміністрацій було ухвалене Главою держави за поданням військового командування 24 лютого 2022 року – див. Указ Глави держави «Про утворення військових адміністрацій» [19].

Нормативною основою функціонування обласних військових адміністрацій є Основний закон держави [4], Закони України «Про правовий режим воєнного стану» [14], «Про військово-цивільні адміністрації» [6], «Про оборону України» [13], «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [12]. Повноваження військових адміністрацій провадяться ними у спосіб, визначений законами України для здійснення повноважень відповідних місцевих державних адміністрацій, із врахуванням особливостей, що встановлені Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [14].

Серед таких особливостей можна визначити те що, у відповідності до ст. 15 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», обласні військові адміністрації на відповідній території, серед іншого:

- складають й затверджують місцевий бюджет воєнного стану, вносять зміни до нього та забезпечують його виконання;
- визначають ставки місцевих зборів й податків, а також тарифи на комунальні, побутові, комунальні і транспортні послуги;
- визначає розмір частки прибутку, який перераховується до місцевого бюджету для юридичних осіб комунальної форми власності;
- надає допомогу у відбудові житла для власників, майно яких постраждало внаслідок воєнних дій;
- забезпечують населення газом, паливом, електроенергією, іншими енергоносіями;
- вирішують питання водопостачання й водовідведення;
- надають організаційну допомогу в мобілізації населення, призові осіб на строкову військову службу;
- бронюють робочі місця для військовозобов'язаних на підприємствах, в організаціях й установах;
- проводять заходи цивільного захисту населення;
- сприяють організації виробництва й поставок у війська юридичними особами комунальної форми власності;
- ухвалюють рішення по питаннях ліквідації наслідків ситуацій надзвичайного характеру.

Окрім того, в умовах воєнного стану певних змін зазнала й робота Уряду України, який у відповідності до ст. 12-1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», серед іншого, розробляє й впроваджує у життя План запровадження та забезпечення заходів правового режиму воєнного стану в Україні, працює у відповідності до Регламенту Уряду України в умовах воєнного стану, а також організовує й здійснює керівництво центральними та іншими органами публічної влади в умовах воєнного стану.

Цікавим є те, що в умовах воєнного стану центральним органом публічної влади, що гарантує формування й реалізацію політики держави із питань утримання військовополонених визначено Міністерство юстиції України. Згідно Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку тримання військовополонених» [28], Міністерство юстиції України формує табори для тримання військовополонених, а вірніше перепрофілює установи виконання покарань Державної кримінально-публічної служби під табори для тримання військовополонених, а також утворює дільниці для тримання військовополонених й організовує розміщення, тримання, охорону й медичне забезпечення останніх.

Отже, в умовах воєнного стану змінилися підходи до функціонування усіх ланок національної системи органів публічної влади – вищої ланки (Уряду України), центральної ланки (міністерства, бюро, комісії, інспекції, агентства, служби, центральні органи публічної влади із спеціальним статусом), місцевої ланки (місцевих державних адміністрацій). Весь спектр вищевказаних змін окреслений Планом запровадження та забезпечення заходів здійснення правового режиму воєнного стану в Україні, яким визначаються: 1) заходи правового режиму воєнного стану та строк їх виконання; 2) органи, відповідальні за запровадження таких заходів; 3) органи, що залучаються до здійснення таких заходів. Умови воєнного стану вимагають високого рівня комунікації та взаємодії між органами влади на всіх рівнях. Системи швидкого реагування та обміну інформацією стають ключовими для ефективного прийняття рішень. Органи публічної влади в умовах воєнного стану активно взаємодіють на міжнародному рівні. Співпраця з партнерами, отримання допомоги та координація заходів є важливими елементами успішного подолання кризової ситуації.

Висновки до Розділу 3

У Розділі 3 даного бакалаврського дослідження нами було окреслено сучасні проблеми оптимізації системи центральних органів публічної влади та шляхи їх вирішення, а також розглянуто особливості функціонування окремих органів

публічної влади в умовах правового режиму воєнного стану в Україні. Зокрема було встановлено, що:

1. Фундаментальними проблемами оптимізації центральних органів публічної влади вважаються: нераціональність організаційної структури органів; конфлікт щодо повноважень між окремими органами; недовірність адміністрування кадровими ресурсами; відсутність стратегічного планування; переобтяженість робочих процесів бюрократичними процедурами та ін.

2. Вирішення вищевказаних проблем стає можливим через: приведення системи центральних органів публічної влади у відповідність до положень європейської програми SIGMA; використання системного підходу до стратегічного планування й формування політики держави; перетворення внутрішньої структури апарату міністерств; оновлення кадрового складу центральних органів публічної влади; раціоналізацію чисельності й удосконалення системи виплати винагород за працю для державних службовців. Також нами вбачається необхідність внесення низки принципових змін в Закон України «Про центральні органи публічної влади».

3. В умовах воєнного стану змінилися підходи до функціонування усіх ланок національної системи органів публічної влади – вищої ланки (Уряду України), центральної ланки (міністерства, бюро, комісії, інспекції, агентства, служби, центральні органи публічної влади із спеціальним статусом), місцевої ланки (місцевих державних адміністрацій). Вищевказаних зміни окреслені Планом запровадження та забезпечення заходів здійснення правового режиму воєнного стану в Україні, яким визначаються: 1) заходи правового режиму воєнного стану та строк їх виконання; 2) органи, відповідальні за запровадження таких заходів; 3) органи, що залучаються до здійснення таких заходів.

Умови воєнного стану несуть за собою серйозні виклики для соціально-економічного розвитку. Органи влади повинні приділити увагу забезпеченню соціальних потреб громадян, ефективному управлінню економічними ресурсами. Важливо забезпечити юридичну безпеку та право захист в умовах воєнного стану.

Гарантування прав громадян, вжиття заходів для запобігання можливим порушенням прав людини – це завдання, яке стає особливо актуальним.

Моніторинг і оцінка ситуації: Органи влади повинні регулярно проводити моніторинг та оцінку ситуації, щоб оперативно реагувати на зміни та вживати необхідні заходи. Умови воєнного стану визначають новий контекст для функціонування органів публічної влади, де найважливішим є ефективне управління кризовою ситуацією, забезпечення національної безпеки та публічного порядку. Подолання викликів цього періоду передбачає взаємодію всіх рівнів влади та залучення різних сфер суспільства. Сучасна ситуація в Україні вимагає від органів влади вирішення великої кількості проблем. Відновлення та покращення ефективності управління, врегулювання соціально-економічних питань та забезпечення національної безпеки є актуальними завданнями.

Вивчення міжнародного досвіду та використання рекомендацій міжнародних партнерів може сприяти вирішенню внутрішніх проблем та оптимізації діяльності органів публічної влади в Україні. У важливий аспект управління в умовах кризи входить захист прав та свобод громадян. Необхідно забезпечити баланс між заходами безпеки та збереженням основних прав громадян. Висновки даного розділу вказують на те, що сучасні виклики вимагають системних рішень та активної роботи органів влади на всіх рівнях. Вирішення проблем оптимізації та адаптації до умов воєнного стану передбачає комплексний підхід та співпрацю всіх галузей влади.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дає змогу сформулювати ряд наступних висновків та рекомендацій. Публічна влада в Україні – одна із гілок влади, основною функцією якої є реалізація актів законодавства шляхом забезпечення їх виконання із ціллю

впливу на суспільство та державу в цілому. Основними рисами публічної влади є те, що: 1) вона є однією із трьох гілок соціальної влади в державі; 2) її пріоритетне завдання – виконання законодавчих актів; 3) вона носить адміністративний (управлінський), примусовий, організуючий, комплексний характер та має державно-правову природу; 4) на неї покладається основний спектр державних функцій; 5) вона має особливий склад учасників – публічна влада представлена ієрархічною системою органів публічної влади; 6) вона діє на засадах єдності, універсальності та безперервності тощо.

Зазначаємо, що орган публічної влади – організація, елемент апарату держави, із власною внутрішньою будовою та кадровим штатом, адміністративно-територіальними межами діяльності, що формується у визначений законодавством спосіб, від імені держави та в рамках наданої останньою компетенції провадить державне управління в різних галузях життя соціуму: економічній, політичній, соціальній, культурній тощо. Натомість система органів публічної влади – комплекс взаємозалежних органів держави, які формують неподільну єдність під час здійснення публічної влади на території держави.

Акцентуємо увагу на тому, що система органів публічної влади в Україні є трирівневою та складається із: 1) вищої ланки системи органів публічної влади – Уряду України; 2) центральної ланки системи органів публічної влади – центральних органів публічної влади – міністерств й інших центральних органів публічної влади (бюро, комісії, інспекції, агентства, служби, центральні органи публічної влади із спеціальним статусом); 3) місцевої (регіональної, локальної) ланки системи органів публічної влади – місцевих державних адміністрацій (обласних державних адміністрацій, міських державних адміністрацій, районних державних адміністрацій). Нормативно-правова база з питань правового регулювання роботи системи органів публічної влади в Україні складається із: міжнародно-правових актів, Конституції України, Законів України й підзаконних нормативно-правових актів.

Що стосується функцій органів публічної влади, то основоположною функцією останніх є правозастосовна функція, яка полягає у забезпеченні

виконання законодавчих актів України. Усі інші функції (правозахисна, економічно-соціальна, регулятивна, нормотворча, юрисдикційна, сервісна) є допоміжними.

Підсумовуючи вищевказане, також можна відзначити, що:

1. Уряд України є колегіальним та вищим органом української публічної влади, що підзвітний та підконтрольний Верховній Раді України та відповідальний перед Главою держави. Засади, цілі, завдання функціонування, компетенція, порядок формування Уряду України й ухвалення ним рішень визначені Конституцією України, Законом України «Про Кабінет Міністрів України» та Регламентом Кабінету Міністрів України.

2. До центральних органів публічної влади відносяться міністерства й інші центральні органи публічної влади, а саме: бюро, комісії, інспекції, агентства, служби, центральні органи публічної влади із спеціальним статусом. Міністерства – це центральні органи публічної влади, що забезпечують формування й впровадження у життя політики держави у одній або кількох галузях, відповідно інші центральні органи публічної влади – це органи, що здійснюють окремі функції із впровадження у життя політики держави. Засади, цілі, завдання роботи, компетенція, порядок формування й ухвалення рішень міністерством, іншим центральним органом публічної влади передбачені відповідним галузевим законом або Положенням про міністерство, бюро, комісію, інспекцію, агентство, службу чи центральний орган публічної влади із спеціальним статусом.

До місцевих державних адміністрацій відносяться обласні, міські та районні державні адміністрації. Місцева державна адміністрація – це локальний (місцевий) орган державної публічної влади, які здійснює свої повноваження виключно в межах тієї чи іншої адміністративно-територіальної одиниці на території України. Засади, цілі, завдання роботи, компетенція, порядок формування й ухвалення рішень місцевими державними адміністраціями передбачені Законом України «Про місцеві державні адміністрації» та відповідними Регламентами місцевих державних адміністрацій.

Окрім того, у ході дослідження нами визначено проблеми оптимізації української системи центральних органів публічної влади, якими є наступні:

- нераціональність організаційної структури центральних органів публічної влади, яка з'явилась в результаті незавершеності їх реформування;
- конфлікт щодо повноважень між окремими центральними органами публічної влади;
- недієвість адміністрування кадровими ресурсами;
- зайве втручання у оперативну роботу центральних органів публічної влади та понаднормова централізація управлінських функцій в найвищих їх ланках
- замість здійснення стратегічного планування й політичного нагляду за наслідками діяльності таких органів;
- переобтяженість робочих процесів бюрократичними процедурами.

Вирішення вищевказаних проблем стає можливим через: приведення системи центральних органів публічної влади у відповідність до положень європейської програми SIGMA; використання системного підходу до стратегічного планування й формування політики держави; перетворення внутрішньої структури апарату міністерств; оновлення кадрового складу центральних органів публічної влади; раціоналізацію чисельності й удосконалення системи виплати винагород за працю для державних службовців.

Поряд із цим, нами вбачається необхідність внесення низки принципових змін в Закон України «Про центральні органи публічної влади» (надалі – Закон № 3166-VI) в частині організації діяльності таких органів:

- ч. 3 ст. 3 Закону № 3166-VI викласти у наступній редакції:
«3. Міністерства, інші центральні органи публічної влади діють на підставі положень, що затверджуються Кабінетом Міністрів України. Вимоги до змісту та структури положення про міністерство та положення про інший центральний орган публічної влади встановлюються Кабінетом Міністрів України.»;
- ч. 2 ст. 4 Закону № 3166-VI викласти у наступній редакції:

«2. Міністерство, інший центральний орган публічної влади має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням, власні бланки, рахунки в органах Державної казначейської служби України.

Місцезнаходженням міністерств, інших центральних органів публічної влади є столиця України – місто Київ. Кабінет Міністрів України може прийняти рішення про визначення іншого місцезнаходження міністерств, інших центральних органів публічної влади з урахуванням особливостей їх функціонування.»;

– ч. 7 ст. 5 Закону № 3166-VI викласти у наступній редакції:

«7. Міністерства, інші центральні органи публічної влади, щодо яких набрав чинності акт Кабінету Міністрів України про їх припинення, продовжують здійснювати повноваження та функції у визначених сферах компетенції до завершення здійснення заходів з утворення міністерства, іншого центрального органу публічної влади, до якого переходять повноваження та функції міністерства, іншого центрального органу публічної влади, що припиняється, та можливості забезпечення здійснення ним цих функцій і повноважень, про що видається відповідний акт Кабінету Міністрів України.

Положення абзацу першого цієї частини діють також у разі, коли міністерству, іншому центральному органу публічної влади, що утворюється, передаються повноваження та функції міністерства, іншого центрального органу публічної влади, що продовжує функціонувати, а також у разі, коли міністерству, іншому центральному органу публічної влади передаються повноваження та функції міністерства, іншого центрального органу публічної влади без утворення нового міністерства, іншого центрального органу публічної влади.»;

– ч. 8 ст. 5 Закону № 3166-VI викласти у наступній редакції:

«8. Актом Кабінету Міністрів України про реорганізацію міністерства, іншого центрального органу публічної влади визначаються правонаступники органу, що реорганізується, до яких переходять повноваження та функції, майно, права та обов'язки такого органу.

Актом Кабінету Міністрів України про ліквідацію міністерства, іншого центрального органу публічної влади визначаються органи публічної влади, яким

передаються в разі потреби повноваження та функції органу, що ліквідується, та вирішується питання щодо подальшого використання майна такого органу.»;

– ч. 3 ст. 11 Закону № 3166-VI викласти у наступній редакції:

«3. Апарат міністерства складається із директоратів та секретаріату.

У структурі апарату міністерства можуть утворюватися також департаменти, управління та інші самостійні структурні підрозділи, а також вводиться посади, які не входять до складу самостійних структурних підрозділів.

Структуру апарату міністерства затверджує міністр.»;

– ст. 14 Закону № 3166-VI викласти у наступній редакції:

«Стаття 14. Консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи міністерства

1. Для підготовки рекомендацій щодо виконання завдань міністерства, проведення фахових консультацій з питань його діяльності в міністерстві можуть утворюватися колегія міністерства як консультативно-дорадчий орган, інші постійні або тимчасові консультативні, дорадчі та допоміжні органи.

2. Рішення про утворення чи ліквідацію колегії, інших консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів приймає міністр.

3. Кількісний та персональний склад колегії, інших консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів і положення про них затверджує міністр.»;

– п. 2 ч. 2 ст. 18 Закону № 3166-VI викласти у наступній редакції:

«2) погоджує та подає на розгляд Кабінету Міністрів України проекти законів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, розроблені центральними органами публічної влади, які здійснюють правоохоронні функції та/або здійснюють нормотворчі повноваження відповідно до закону»;

– п. 19 ч. 2 ст. 18 Закону № 3166-VI виключити;

– п. 3 ч. 4 ст. 19 Закону № 3166-VI викласти у наступній редакції:

«3) вносить на розгляд міністра, який спрямовує та координує діяльність центрального органу публічної влади, пропозиції щодо забезпечення формування державної політики та нормативно-правового регулювання у відповідній сфері, за дорученням міністра забезпечує участь представників центрального органу публічної влади в розробленні проектів законів, актів Президента України та

Кабінету Міністрів України, наказів відповідного міністерства та подає позицію щодо проектів актів, розробниками яких є інші міністерства;»;

– ст. 22 Закону № 3166-VI викласти у наступній редакції:

«Стаття 22. Консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи центрального органу публічної влади

1. Для підготовки рекомендацій щодо виконання завдань центрального органу публічної влади, проведення фахових консультацій з питань його діяльності в центральному органі публічної влади можуть утворюватися колегія як консультативно-дорадчий орган, інші постійні або тимчасові консультативні, дорадчі та допоміжні органи. Рішення про утворення чи ліквідацію колегії, інших консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів приймає керівник центрального органу публічної влади. Кількісний та персональний склад колегії, інших консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів і положення про них затверджує керівник центрального органу публічної влади.».

Насамкінець відзначаємо, що в умовах воєнного стану змінилися підходи до функціонування усіх ланок національної системи органів публічної влади – вищої ланки (Уряду України), центральної ланки (міністерства, бюро, комісії, інспекції, агентства, служби, центральні органи публічної влади із спеціальним статусом), місцевої ланки (місцевих державних адміністрацій). Вищевказаних зміни окреслені Планом запровадження та забезпечення заходів здійснення правового режиму воєнного стану в Україні, яким визначаються: 1) заходи правового режиму воєнного стану та строк їх виконання; 2) органи, відповідальні за запровадження таких заходів; 3) органи, що залучаються до здійснення таких заходів. Вважаємо, що у ході дослідження реалізовано мету роботи та розв'язано поставлені завдання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Деякі питання реформування державного управління України : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 24.06.2016 р. № 474-р : станом на 25 лют. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-p>

2. Сорока С. В. Помста системі. Чому Зеленському не цікава реформа державного управління? *Українська правда*.

URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2021/10/15/7310548/>

3. Дніпров О. С. Парадигма публічної влади в Україні: адміністративно-правовий аспект : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2019. 498 с.

4. Нехай І. В. Центральні органи публічної влади в системі публічного управління України : автореф. магістерської роб. Миколаїв: Чорноморський національний університет імені Петра Могили, 2021. 10 с.

5. Гошовський В. С. Теоретико-правові основи реформування системи публічної влади в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Дніпропетровськ, 2012. 452 с.

6. Кіцул Ю. С. Адміністративно-правове регулювання діяльності місцевих органів публічної влади : монографія. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2014. 200 с.

7. Державна публічна влада в Україні: формування та функціонування / наук. керівник Н. Р. Нижник. Київ : Укр. акад. друкарства, 2000. 224 с.

8. Коліушко І. Б. Публічна влада та проблеми адміністративної реформи в Україні : монографія. Київ : Факт, 2002. 260 с.

9. Авер'янов В. Б. Публічна влада і адміністративне право. Київ : Вид. Дім «Ін-Юре», 2002. 668 с.

10. Осауленко С. В. Адміністративно-правовий статус Кабінету Міністрів України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2010. 19 с.

11. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64 : станом на 18 берез. 2022 р.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022>

12. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

13. Артемчук Д. О. Публічна влада: поняття і форми організації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. № 13. С. 53-55.

14. Старілов Ю. Н. Курс загального адміністративного права. М. : Норма, 2002. 728 с.

15. Єрмолін В. П. Конституційні засади публічної влади в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2002. 200 с.
16. Мальцева Є. В. Теоретико-правові засади сутності публічної влади. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. 2012. № 2. С. 80-87.
17. Папуша В. С. Публічна влада: місце і роль в системі державної влади. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. № 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2015_12_11
18. Битяк Ю. П. Адміністративне право України : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2007. URL: <https://law.wikireading.ru/6718>
19. Битяк Ю. П. Адміністративне право України : підручник. Харків : Право, 2010. 624 с.
20. Загуменник В. І., Проценко В. В. Державне управління та публічна влада в Україні. Київ : Поліграфіст, 2015. 295 с. URL: https://pidru4niki.com/84659/pravo/derzhavne_upravlinnya_ta_vikonavcha_vlada_v_ukrayini
21. Дніпров О. С. Концептуальні засади діяльності публічної влади в Україні. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2020. № 3-4. С. 35
22. Сутність. *Словник.ua*. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=сутність>
23. Фрицький Ю. О. Проблеми правового регулювання публічної влади та системи її органів в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського національного університету внутрішніх справ*. 2010. № 3. С. 69-78.
24. Місцеві державні адміністрації. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/lustration/lustr-list/lustr-local-adm>
25. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII : станом на 13 лют. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>
26. Про центральні органи публічної влади : Закон України від 17.03.2011 р. № 3166-VI : станом на 13 лют. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>

27. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV : станом на 1 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
28. Інші органи публічної влади. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/catalog>
29. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII : станом на 1 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
30. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР : станом на 1 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр>
31. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI : станом на 19 лют. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>
32. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI : станом на 19 лют. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>
33. Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України : Постанова Каб. Міністрів України від 18.07.2007 р. № 950 : станом на 26 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-п>
34. Питання забезпечення органами публічної влади доступу до публічної інформації : Указ Президента України від 05.05.2011 р. № 547/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/547/2011>
35. Про заходи щодо подальшого забезпечення відкритості у діяльності органів публічної влади : Постанова Каб. Міністрів України від 29.08.2002 р. № 1302 : станом на 25 лют. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1302-2002-п>
36. Деякі питання удосконалення комунікативної роботи органів публічної влади : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 12.12.2018 р. № 985-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/985-2018-р>
37. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права : Пакт від 16.12.1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043
38. Європейська конвенція з прав людини : Конвенція від 04.11.1950 р. : станом на 1 серп. 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
39. Загальна декларація прав людини : Декларація від 10.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015

40. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України. Київ : Юрид. думка, 2007. 592 с.
41. Романюк М. Я. Функції правозастосування: окремі питання. *Правова держава*. 2016. № 24. С. 28-32.
42. Назаренко О. А. Правозастосування : навч. посіб. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 160 с.
43. Адміністративне право. Загальна частина / С. М. Алфьоров та ін. Київ : Центр учб. літ., 2010. 216 с.
URL: https://pidru4niki.com/11570611/pravo/administrativne_pravo
44. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
45. Про затвердження Положення про Міністерство оборони України : Постанова Каб. Міністрів України від 26.11.2014 р. № 671 : станом на 16 черв. 2020 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2014-п>
46. Про Державну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій : Постанова Каб. Міністрів України від 26.01.2015 р. № 18 : станом на 2 лют. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/18-2015-п>
47. Про затвердження Положення про Державне агентство з питань електронного урядування України : Постанова Каб. Міністрів України від 01.10.2014 р. № 492 : станом на 20 квіт. 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/492-2014-п>
48. Про Державну фіскальну службу України : Постанова Каб. Міністрів України від 21.05.2014 р. № 236 : станом на 27 верес. 2019 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-п>
49. Про Комісію з регулювання азартних ігор та лотерей : Постанова Каб. Міністрів України від 23.09.2020 р. № 891 : станом на 12 берез. 2021 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/891-2020-п>
50. Про затвердження Порядку здійснення заходів, пов'язаних з утворенням, реорганізацією або ліквідацією міністерств, інших центральних органів публічної влади : Постанова Каб. Міністрів України від 20.10.2011 р. № 1074 : станом на 21 листоп. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1074-2011-п>

51. Про затвердження Положення про Міністерство енергетики України : Постанова Каб. Міністрів України від 17.06.2020 р. № 507 : станом на 1 жовт. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/507-2020-п>
52. Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України : Постанова Каб. Міністрів України від 16.10.2014 р. № 630 : станом на 27 лют. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-п>
53. Про Фонд державного майна України : Закон України від 09.12.2011 р. № 4107-VI : станом на 1 лип. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4107-17>
54. Про затвердження Положення про Національне агентство України з питань державної служби : Постанова Каб. Міністрів України від 01.10.2014 р. № 500 : станом на 20 лип. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/500-2014-п>
55. Про затвердження Регламенту Рівненської обласної державної адміністрації : Розпорядж. Рівн. облдержадмін. від 18.12.2018 р. № 939. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RO180395>
56. Регламент Білоцерківської районної державної адміністрації : Регламент. URL: <https://bcrda.gov.ua/reglament-bilocerkivskoi-rajonnoi-derzhavnoi-administracii-11-14-09-11-12-2018/>
57. Про Регламент Смілянської районної державної адміністрації : Розпорядж. Сміл. райдержадмін. від 07.05.2020 р. № 85. URL: <https://smilarda.gov.ua/articles/10831-rozporyadzhennya-vid-07-05-2020-85-pro-rehlament-raionnoi-derzhavnoi-administratsii>
58. Про затвердження Положення про відділ роботи із зверненнями громадян управління справами апарату Волинської обласної державної адміністрації : Розпорядж. Вол. облдержадмін. від 26.05.2017 р. № 257. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VO170261>
59. Шинкарук Т. А. Повноваження центральних органів публічної влади та їх відповідальність. Державне управління. 2021. № 19. С. 130–136.
60. Бабанін О. Аналіз процесу реформування системи центральних органів публічної влади на новому етапі у 2017-му році / пер. А. Любич. Київ : Фондація «Відкрите сусп-во», 2017. 24 с.

61. Про схвалення Концепції оптимізації системи центральних органів публічної влади : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 27.12.2017 р. № 1013-р : станом на 19 груд. 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013-2017-p>
62. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII : станом на 26 квіт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
63. Про військово-цивільні адміністрації : Закон України від 03.02.2015 р. № 141-VIII : станом на 20 берез. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19>
64. Про утворення військових адміністрацій : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 68. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022>
65. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII : станом на 1 квіт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>
66. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-XII : станом на 13 квіт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12>
67. Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 24.02.2022 р. № 181-р : станом на 12 квіт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/181-2022-p>
68. Про затвердження Порядку тримання військовополонених : Постанова Каб. Міністрів України від 05.04.2022 р. № 413. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2022-p>